

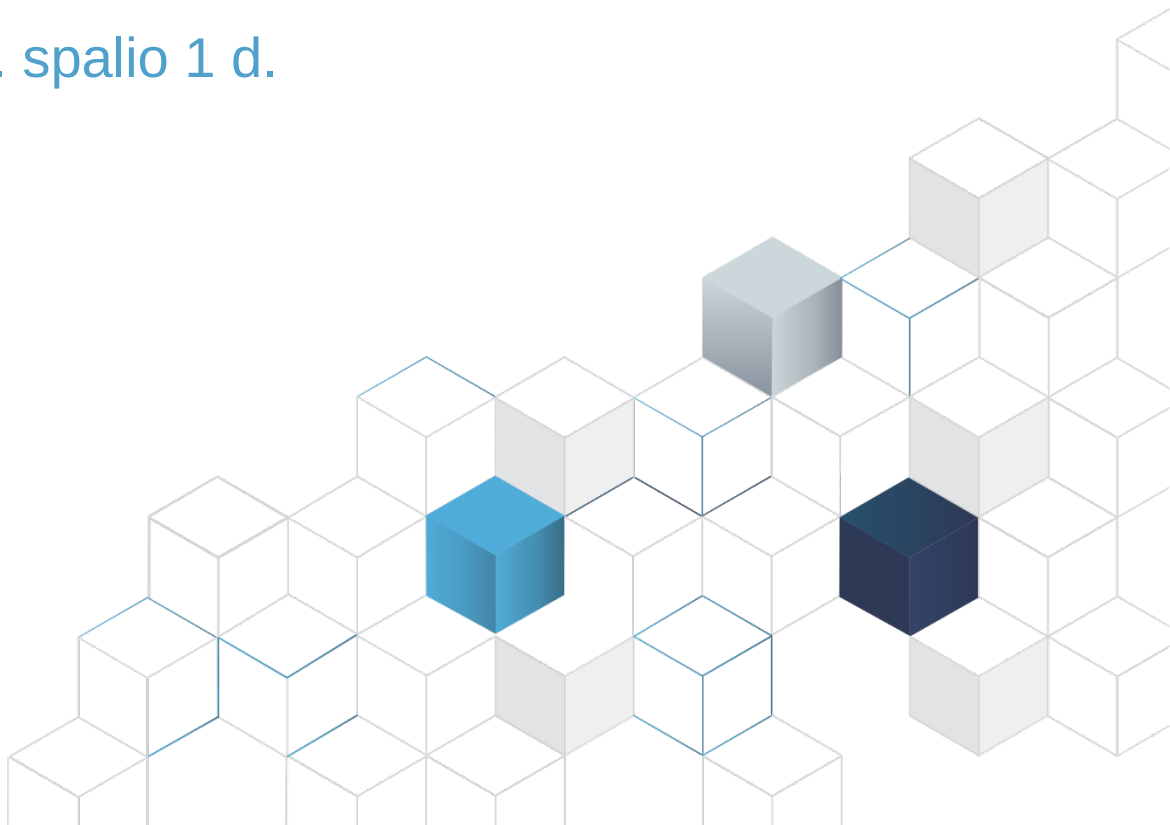
AUKŠČIAUSIOJI
AUDITO INSTITUCIJA
NAUDINGI • VERTINAMI • ATPAŽINTAMI

VALSTYBINIO AUDITO ATASKAITA

VALSTYBINIO SOCIALINIO DRAUDIMO FONDO 2019 METŲ KONSOLIDUOTŲJŲ FINANSINIŲ IR BIUDŽETO VYKDYMO ATASKAITŲ RINKINIŲ TEISINGUMO BEI LĖŠŲ IR TURTO VALDYMO, NAUDOJIMO IR DISPONAVIMO JAIS TEISĖTUMO VERTINIMAS

2020 m. spalio 1 d.

Nr. FAE-8

Valstybės kontrolės – aukščiausiosios valstybinio audito institucijos – pagrindinė funkcija – prižiūrėti, ar teisėtai ir efektyviai valdomi ir naudojami valstybės finansai ir kitas turtas bei kaip vykdomas valstybės biudžetas. Aukščiausioji audito institucija, teikdama audito pastebėjimus ir rekomendacijas, siekia didinti viešojo sektoriaus efektyvumą ir jo kuriamą naudą visuomenei, o savo darbui keldama aukščiausius kokybės reikalavimus – būti pavyzdžiu visam viešajam sektoriui.

Auditą atliko: Sonata Lebednykienė (grupės vadovė), Paulius Bakaitis, Vilmantė Krogertienė, Jolanta Morozovienė.

Valstybinio audito ataskaita pateikta: Lietuvos Respublikos Seimui, Lietuvos Respublikos Vyriausybei, Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijai, Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybai prie Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos.

TURINYS

PAGRINDINIAI FAKTAI	4
SANTRAUKA	5
ĮŽANGA	9
AUDITO REZULTATAI	11
1. KONSOLIDUOTŲJŲ FINANSINIŲ IR BIUDŽETO VYKDYMO ATASKAITŲ RINKINIŲ VERTINIMAS	11
1.1. 2019 metų biudžeto vykdymo ir finansinių ataskaitų rinkiniuose yra reikšmingų iškraipymų	11
1.2. Tikrasis fondo pajamų plano įvykdymas 2,4 proc. mažesnis	13
2. VALSTYBINIO SOCIALINIO DRAUDIMO FONDO VEIKLA	13
2.1. Nebuvo pasiruošta vykdyti naują neįgalumo, laikinojo nedarbingumo ar darbingumo nustatymo pagrįstumo ir teisėtumo priežiūros funkciją	13
2.2. Planuojama, kad sukaupto rezervo užteks 2020 m. fondo įsipareigojimams padengti, tačiau visos rizikos neįvertintos	14
2.3. Didėja fondui tenkanti rizika dėl negautų papildomų pensijų kaupiamųjų įmokų, o taikytos rekomendacijų įgyvendinimo priemonės nebuvo veiksmingos	15
2.4. „Sodros“ internetiniame puslapyje dalis informacijos buvo neaktuali, puslapio funkcionalumas ne visais atvejais buvo pritaikytas gauti paslaugas nuotoliniu būdu	16
2.5. Pasigendame nuoseklių ir spartesnių veiksmų įgyvendinant teiktas rekomendacijas	17
REKOMENDACIJŲ ĮGYVENDINIMO PLANAS	21
PRIEDAI	23
1 priedas. Santrumpos ir sąvokos	23
2 priedas. Audito apimtis ir metodai	24
3 priedas. Audito metu nustatytų duomenų iškraipymų įtaka Valstybinio socialinio draudimo fondo ataskaitų rinkiniams	27
4 priedas. „Sodros“ internetinio puslapio nepritaikymo nuotoliniam naudojimui ir informacijos neatitikties aktualiame reglamentavimui pavyzdžiai	29
5 priedas. Pokyčių rodiklių duomenys	31

PAGRINDINIAI FAKTAI

4,6 mlrd. Eur

Valstybinio socialinio draudimo fondo gautų pajamų suma.

4,2 mlrd. Eur

Valstybinio socialinio draudimo fondo patirtų sąnaudų suma.

41,4 mln. Eur

skiriasi finansinių ir biudžeto vykdymo ataskaitų rinkinių metų rezultatai.

11 biudžetinių įstaigų

administruoja VSDF, buvo planuojama, kad nuo 2021 metų veiks 5 juridiniai vienetai, tačiau įgyvendinti planus vėluojama.

7,6 mln. Eur

lėšų trūkumas daliai socialinio draudimo rūšių išmokų 2020-2022 metais, kurį planuojama kompensuoti pensijų ir kitų teigiamą rezultatą duosiančių socialinio draudimo rūšių pajamomis.

27,8 proc.

padidėjo fondui tenkanti rizika dėl iš draudėjų negautų papildomų pensijų kaupiamųjų įmokų.

SANTRAUKA

Audito tikslas ir apimtis

Vadovaudamiesi Valstybės kontrolės įstatymu ir Viešojo sektoriaus atskaitomybės įstatymu, atlikome Valstybinio socialinio draudimo fondo 2019 m. finansinių ir biudžeto vykdymo ataskaitų rinkinių teisingumo ir lėšų bei turto valdymo, naudojimo ir disponavimo jais teisėtumo atrinktose audituoti srityse vertinimo auditą.

Auditas atliktas pagal Valstybinio audito reikalavimus, tarptautinius audito standartus ir tarptautinius aukščiausiųjų audito institucijų standartus. Audito ataskaitoje pateikiami tik audito metu atlikti ir nustatyti dalykai, o nepriklausoma nuomonė dėl konsoliduotųjų finansinių ir biudžeto vykdymo ataskaitų rinkinių pareiškiama audito išvadoje. Audito apimtis ir taikyti metodai išsamiau aprašyti 2 priede „Audito apimtis ir metodai“ (24–26 psl.).

Pagrindiniai audito rezultatai

1. 2019 metų biudžeto vykdymo ir finansinių ataskaitų rinkiniuose yra reikšmingų iškraipymų

Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžeto vykdymo ir konsoliduotųjų finansinių ataskaitų rinkiniai ne visais atvejais sudaryti vadovaujantis viešojo sektoriaus atskaitomybės standartų ar kitų teisės aktų, reglamentuojančių apskaitą ir atskaitomybę, nuostatomis:

- fondo ataskaitų, sudarytų vadovaujantis tuo pačiu – kaupimo – principu, metų rezultatai skirtis neturėtų, tačiau jie skiriasi 41,4 mln. Eur suma;
- fondo rezultatas padidintas 0,1 mln. Eur dėl laiku neįvertintų sprendimų, didinančių fondo sąnaudas.

Ankstesnio audito metu teiktą rekomendaciją dėl ataskaitų rinkinių sudarymo tobulinimo buvo planuota įgyvendinti iki 2020-06-30. Lietuvos Respublikos Seime svarstomi reikiami įstatymų pakeitimų projektai, kuriuose numatyta, kad naujos kokybės finansinių ataskaitų rinkiniai bus parengti už 2023 metus (1.1 poskyris, 11–13 puslapiai).

2. Tikrasis fondo pajamų plano įvykdymas 2,4 proc. mažesnis

Fondo ataskaitose nurodoma, kad jo pajamų surinkimo planas buvo viršytas 2,8 proc., tačiau tikrasis, suplanuotos metų veiklos, pajamų plano įvykdymas buvo 2,4 proc. mažesnis. Per 2019 m. kaupimą antroje pensijų pakopoje nutraukė 41 tūkst. žmonių. Už juos fondui buvo grąžinti pinigai – 108,1 mln. Eur, kurie nebuvo planuoti tvirtinant VSDF biudžetą, tačiau pateikti jo vykdyme. Ši informacija, kaip VSDF rezultatas pakito dėl priimtų sprendimų ankstesniais laikotarpiais uždirbtas pajamas perkelti į fondą, neatskleista (1.2 poskyris, 13 puslapis).

3. Nebuvo pasiruošta naujos neįgalumo, laikinojo nedarbingumo ar darbingumo nustatymo pagrįstumo ir teisėtumo priežiūros funkcijos vykdymui

Nuo 2019-01-01 Valstybinio socialinio draudimo fondo administravimo įstaigoms pavesta vykdyti neįgalumo, laikinojo nedarbingumo ar darbingumo lygio, jo priežasties, atsiradimo laiko ar termino nustatymo pagrįstumo ir teisėtumo priežiūros funkciją, tačiau jos vykdymui nebuvo pasiruošta. Fondo administravimo įstaigų vertinimu, jos pačios šiai funkcijai vykdyti neturi reikiamų kompetencijų, todėl paslaugas naujai funkcijai vykdyti turi įsigyti. Šiuo metu vis dar ieškoma sprendimo, kaip tą atlikti. Aukščiausios audito institucijos iniciatyva, siekiant parinkti tinkamą variantą, pradėta Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos ir Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos diskusija su Viešųjų pirkimų tarnyba, Sveikatos apsaugos ministerija ir Ekonomikos ir inovacijų ministerija (2.1 poskyris, 13-14 puslapiai).

4. Planuojama, kad sukaupto rezervo užteks 2020 metų fondo įsipareigojimams padengti, tačiau neįvertintos visos rizikos

2019 metais Socialinio draudimo rezerviniame fonde buvo sukauptas 195 mln. Eur rezervas. 2020 metais už 2019 metų rezultatai buvo apskaičiuota į šį rezervo fondą papildomai pervesti 411 mln. Eur, tačiau ši suma nepervesta. Valstybinio socialinio draudimo fondui 2020 metais nesurenkant planuotų įmokų, Vyriausybės nutarimu nuspręsta šią 606 mln. Eur (pervestą 195 mln. Eur ir planuotą pervesti 411 mln. Eur) sumą naudoti fondo išlaidoms dengti. Fondo valdybos skaičiavimais, sukaupto rezervo nepribrūks. Prognozuojama, kad 100 mln. Eur rezervo suma 2020 m. pabaigoje turėtų likti nepanaudota, tačiau skaičiavimais nėra įvertintas galimas pakartotinis COVID-19 (koronaviruso infekcijos) pandemijos protrūkio ar dėl šios pandemijos kilęs krizės etapas, taip pat tai, kokią įtaką turės pagalbos priemonių dėl įmonių mokumo taikymas (2.2 poskyris, 14-15 puslapiai).

5. Didėja fondui tenkanti rizika dėl negautų papildomų pensijų kaupiamųjų įmokų

Pensijų kaupimo įstatymas numato, kad fondo valdyba įmokas pensijų kaupimo bendrovėms perveda remdamasi informacija apie draudėjų priskaičiuotas, tačiau dar negautas, valstybinio socialinio draudimo įmokas. Esant tokiai situacijai, draudėjų nepervesta suma pensijų kaupimo bendrovėms pervedama iš socialinio draudimo reikmėms skirtų lėšų. Nėra reglamentuota, kad įskaitant sumokėtas įmokas papildomoms pensijų kaupimo įmokoms būtų suteikiama įskaitymo pirmumo teisė, palyginti su valstybinio socialinio draudimo įmokomis, tačiau šios įmokos yra įskaitomos pirmiausia ir tik iš likusios įmokų sumos į fondo pajamas įskaičiuojamos valstybinio socialinio draudimo įmokos. Dėl iš darbdavių negautų šių įmokų didėjimo, stebima fondui tenkančios rizikos augimo tendencija – 2019 metais negauta iš draudėjų papildomų pensijų kaupiamųjų įmokų (0,4 mln. Eur) suma, lyginant su 2018 metais, išaugo 27,8 procentais (2.3 poskyris, 15-16 puslapiai).

6. „Sodros“ internetiniame puslapyje dalis informacijos buvo neaktuali, puslapio funkcionalumas ne visais atvejais buvo pritaikytas gauti paslaugas nuotoliniu būdu

Vis didėja internetinių paslaugų aktualumas, kuris ypač išryškėjo 2020 m. Vyriausybei patvirtinus karantino režimą. Dėl to įstaigos turi užtikrinti, kad jų naudojami internetiniai puslapiai būtų patogūs, veikiantys, o juose pateikiama informacija būtų teisinga. Nustatėme, kad „Sodros“ internetiniame puslapyje gyventojams buvo pateikta dalis neaktualios informacijos apie įmokas, išmokas, įmokų kodus, pateikta dalis negaliojančių prašymų formų ir nepateiktos aktyvios nuorodos, kaip juos pateikti internetu. Audito metu VSDF valdyba užsakė programinės įrangos pakeitimus, kad būtų sudarytos sąlygos gyventojams patogiai pildyti prašymus internetu, dalį netikslios informacijos patikslino, įdėjo aktualias nuorodas, paaiškinimus, atliko kitus pakeitimus (2.4 poskyris, 16–17 puslapiai).

7. Pasigendame nuoseklių ir spartesnių veiksmų įgyvendinant teiktas rekomendacijas

Pasigendame veiksmų, užtikrinančių praėjusių auditų metu teiktų rekomendacijų įgyvendinimą. Iki šiol valstybei nepavyko sukurti bendros valstybės ir socialinio draudimo biudžetų lėšomis finansuojamos socialinės apsaugos sistemos, apibrėžti bendrus valstybinio socialinio draudimo principus, todėl iš fondo lėšų mokamos socialinės paramos požymius turinčios išmokos. Sudarant Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžetą vis dar nėra suplanuojami tokie valstybinio socialinio draudimo įmokų dydžiai, kurie užtikrintų pakankamą finansavimą visų rūšių socialiniam draudimui vykdyti, o sprendimams priimti reikalingi atskirų draudimo rūšių sukaupti rezultatai nėra apskaičiuojami. Taip pat pasigendame spartesnių veiksmų dėl tolesnių fondo struktūros optimizavimo etapų. Jį buvo planuota vykdyti palaipsniui, tačiau sprendimai priimti tik dėl dviejų (iš 13-os) teritorinių skyrių, kurių į fondo biudžetą surenkamos metų pajamos 2018 metais sudarė apie 3 proc. visų fondo pajamų, o 2019 metais – apie 1 proc. Tolesnių planų įgyvendinimas mažinant juridinių asmenų skaičių vėluoja (2.5 poskyris, 17–20 puslapiai).

Rekomendacijos

Socialinės apsaugos ir darbo ministerijai

1. Atsižvelgiant į Pensijų kaupimo įstatymo nuostatą, kad fondo valdyba įmokas papildomai pensijai kaupti pensijų kaupimo bendrovėms perveda remdamasi informacija apie draudėjų apskaičiuotas, tačiau dar negautas, sumas, rekomenduojame teisės aktuose numatyti tokių pervedimų šaltinį ir nustatyti šių įmokų įskaitymo eiliškumą socialinio draudimo įmokų atžvilgiu (5-asis pagrindinis audito rezultatas).

Rekomendacijos įgyvendinimo priemonės ir terminai pateikti ataskaitos dalyje „Rekomendacijų įgyvendinimo planas“ (21 psl.).

Siekiant turėti patikimus finansinių ataskaitų duomenis ir optimizuoti fondo veiklą, svarbu įgyvendinti ankstesnio audito metu teiktas rekomendacijas, (2018-10-01 valstybinio audito ataskaita Nr. FA-2018-P-6-4-8-1 „Valstybinio socialinio draudimo fondo 2017 metų konsoliduotųjų finansinių ir biudžeto vykdymo ataskaitų rinkinio teisingumo bei lėšų ir turto valdymo, naudojimo ir disponavimo jais teisėtumo vertinimas“):

1. Siekiant užtikrinti patikimos finansinės informacijos pateikimą vartotojams, optimizuoti buhalterinės apskaitos ir ataskaitų sudarymo procesą: atsisakyti rengti du ataskaitų rinkinius tuo pačiu kaupimo principu ir pateikti svarbius fondo vykdymo duomenis viename ataskaitų rinkinyje;
2. Siekiant optimizuoti fondo veiklą ir supaprastinti fondo valdymo struktūrą, į vieną juridinį asmenį sujungti 13 šiuo metu veikiančių fondo administravimo įstaigų;
3. Taikyti tokius buhalterinės apskaitos metodus / tvarką, kad būtų užtikrinta, jog sukauptas rezultatas bus pateikiamas pagal atskiras socialinio draudimo rūšis (atsižvelgiant į tai, kad įstatymu yra patvirtinami ne tik bendrieji įmokų tarifai, bet ir jų dydžiai, taikomi tam tikroms socialinio draudimo rūšims).

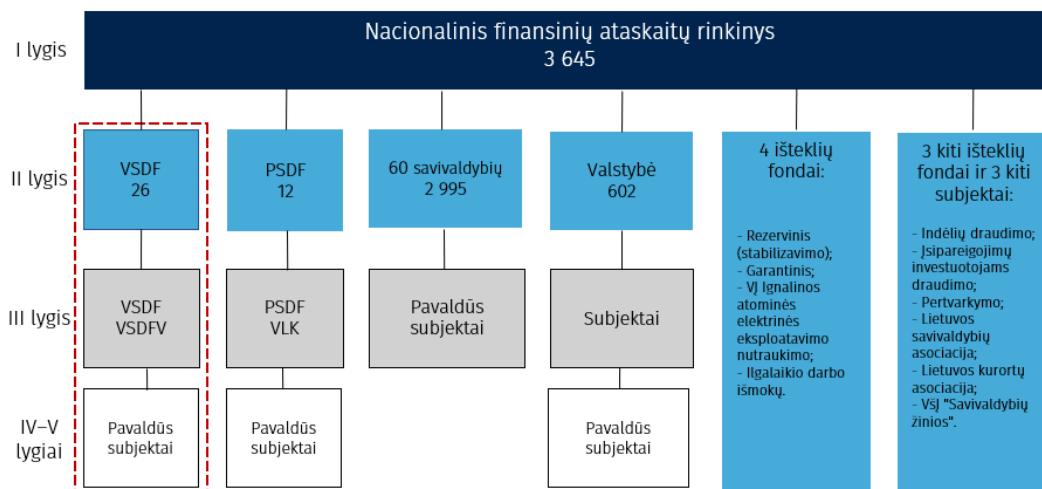
ŽANGA

Valstybės kontrolė¹ kiekvienais metais atlieka Valstybinio socialinio draudimo fondo konsoliduotųjų ataskaitų rinkinio auditą ir teikia Seimui audito išvadą ir ataskaitą.

Fondą administruoja ir metinį ataskaitų rinkinį rengia Valstybinio socialinio draudimo fondo valdyba prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos, fondo valdybos teritoriniai skyriai ir kitos fondo valdybos įstaigos: Užsienio išmokų tarnyba bei Karinių ir joms prilygintų struktūrų skyrius². Vadovaujantis Viešojo sektoriaus atskaitomybės įstatymu³, Valstybinio socialinio draudimo fondo konsoliduotųjų ataskaitų rinkinys – tai fondo administravimo įstaigų, fondo ir jo administravimo įstaigų kontroliuojamų viešojo sektoriaus subjektų finansinių ataskaitų rinkinys, parengtas kaip vieno viešojo sektoriaus subjekto finansinių ataskaitų rinkinys, ir fondo biudžeto vykdymo ataskaitų rinkinys, kuriame pateikiami šio fondo biudžeto vykdymo duomenys.

Nacionaliniame finansinių ataskaitų rinkinyje pagal penkis konsolidavimo lygius konsoliduojamos audituojamų 26-ių viešojo sektoriaus subjektų (fondo valdybai pavaldžių įstaigų administruojamų 13 išteklių fondų ir 13 fondų administravimo įstaigų) ataskaitos (žr. 1 paveikslą).

1 pav. Konsolidavimo lygiai, grupę sudarančių subjektų skaičius ir VSDF finansinių ataskaitų rinkinys nacionaliniame finansinių ataskaitų rinkinyje

Šaltinis – Valstybės kontrolė

Fondo metinių ataskaitų rinkinys ne vėliau kaip iki kitų metų spalio 1 d. teikiamas Vyriausybei, kuri, pritarusi ataskaitų rinkiniui, teikia jį Seimui ne vėliau kaip iki spalio 10 d. Valstybės kontrolė ne vėliau kaip iki spalio 1 d. Vyriausybei ir ne vėliau kaip iki spalio 10 d. Seimui pateikia valstybinio audito išvadas ir audito ataskaitas dėl audituotų finansinių ir biudžeto vykdymo ataskaitų rinkinių⁴.

¹ Valstybės kontrolės įstatymas, 9 str.

2 Reorganizuotos 2020-07-01, Vyriausybės 2019 m. lapkričio 6 d. nutarimas Nr. 1115 „Dėl Sutikimo reorganizuoti biudžetinę įstaigą Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos Užsienio išmokų tarnybą ir biudžetinę įstaigą Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos Karinių ir joms prilygintų struktūrų skyrių“.

³ Viešojo sektoriaus atskaitomybės įstatymas, 2 str. 21 d.

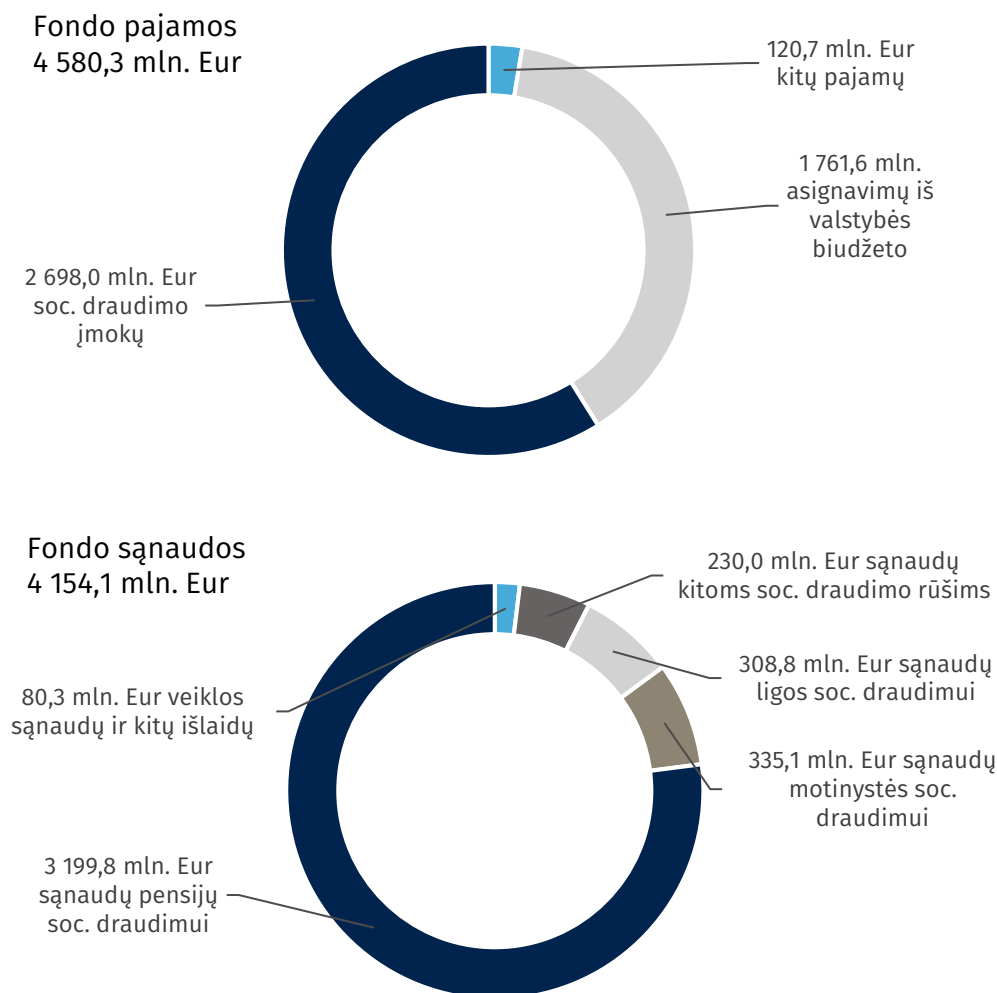
⁴ Ten pat. 30 str. 3 d., 32 str. 6 ir 7 d.

Fondo valdymo sistemoje dalyvauja Socialinės apsaugos ir darbo ministerija, rengianti teisės aktų projektus socialinio draudimo politikos srityje, kontroliuojanti fondo valdybos veiklą, vykdanči kitas šios srities funkcijas, ir fondo taryba, nagrinėjanti ir priimanči sprendimus socialinio draudimo politikos įgyvendinimo klausimais.

Valstybinio socialinio draudimo įstatyme nustatyta⁵, kad minėtas fondas – tai centralizuoti tiksliniai finansiniai ir materialiniai ištekliai, kurie įtraukiami į apskaitą nuo valstybės ir savivaldybių biudžetų atskirtame Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžete ir naudojami valstybiniam socialiniam pensijų, ligos ir motinystės, nedarbo bei nelaimingų atsitikimų darbe ir profesinių ligų draudimui finansuoti, valdyti ir administruoti.

VSDF biudžetas buvo vykdomas vadovaujantis VSDF biudžeto 2019 m. rodiklių patvirtinimo įstatymu⁶. Šiuo įstatymu buvo patvirtintos šio fondo 2019 m. biudžeto pajamos, piniginės įplaukos ir sąnaudos (žr. 2 paveikslą).

2 pav. Audituotų VSDF biudžeto vykdymo ataskaitų duomenys apie pajamas ir sąnaudas 2019 m., mln. Eur

Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal VSDF 2019 m. konsoliduotųjų biudžeto vykdymo ataskaitų duomenis

⁵ Valstybinio socialinio draudimo įstatymas, 2 str. 14 d.

⁶ Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžeto 2019 m. rodiklių patvirtinimo įstatymas.

AUDITO REZULTATAI

1. KONSOLIDUOTŲJŲ FINANSINIŲ IR BIUDŽETO VYKDYMO ATASKAITŲ RINKINIŲ VERTINIMAS

1.1. 2019 metų biudžeto vykdymo ir finansinių ataskaitų rinkiniuose yra reikšmingų iškraipymų

1. Visi viešojo sektoriaus subjektai buhalterinę apskaitą turi tvarkyti pagal viešojo sektoriaus apskaitos ir finansinės atskaitomybės standartus (VSAFAS), o viešojo sektoriaus subjektų grupių konsoliduotųjų finansinių ataskaitų rinkinius rengti Viešojo sektoriaus apskaitos ir ataskaitų konsolidavimo informacinėje sistemoje (VSAKIS). Viešojo sektoriaus subjektai, kurie Lietuvos Respublikos įstatymų nustatyta tvarka privalo taikyti šiuos standartus, privalo laikytis visų juose išdėstytų nuostatų. Audito metu nustatyta, kad VSDF ne visais atvejais taikė VSAFAS ir kitus teisės aktus, reglamentuojančius apskaitą ir atskaitomybę: buvo nustatytos apskaitos klaidos, kurios turėjo įtakos ataskaitų rinkinių teisingumui, fondo metų rezultatui. Audito metu nustatytų duomenų iškraipymų įtaka Valstybinio socialinio draudimo fondo ataskaitų rinkiniui pateikti 3 priede.

Ataskaitų rinkinių, sudarytų tais pačiais principais, rezultatai skiriasi

2. Vadovaujantis Viešojo sektoriaus atskaitomybės įstatymu⁷, VSDF rengia konsoliduotųjų ataskaitų rinkinį, kurį sudaro konsoliduotųjų finansinių ataskaitų rinkinys (KFAR) ir biudžeto vykdymo ataskaitų rinkinys (BVAR). VSDF biudžeto sandaros įstatymo nuostatose⁸ apibrėžti dalykai įpareigoja, pateikiant finansinius duomenis ataskaitų rinkiniuose, laikytis vienodos duomenų imties (duomenų aibės) ir atspindėti tą patį ataskaitinį laikotarpį. Nepaisant to, kad skirtinguose ataskaitų rinkiniuose duomenys grupuojami nevienodai, tačiau pagal tuos pačius apskaitos principus parengtų ir tą pačią duomenų aibę apimančių ataskaitų rezultatai turėtų būti vienodi. Palyginus VSDF 2019 m. KFAR ir BVAR pateiktus einamųjų metų rezultatus, matyti, kad jie skiriasi 41,4 mln. Eur: KFAR pateiktas 384,8 mln. Eur, o BVAR – 426,3 mln. Eur grynasis perviršis.
3. BVAR aiškinamajame rašte pateikta informacija apie KFAR ir BVAR pateiktų einamųjų metų rezultatų neatitikimų priežastis yra neteisinga, nes: 1) turto, įsigyto iš fondo lėšų, nepriklausomai nuo to, kuriai fondą administruojančiai įstaigai jis priklauso, 3,2 mln. Eur nusidėvėjimo ir amortizacijos sąnaudų parodyta ir KFAR, ir BVAR, todėl įtakos rezultatų skirtumui neturi; 2) 3,8 mln. Eur ilgalaikio turto įsigijimo finansavimo sąnaudų, kurios rengiant KFAR yra eliminuojamos (vedant apskaitą kaupimo principu, turto įsigijimo išlaidos į sąnaudas įtraukiamos per nusidėvėjimą ir amortizaciją), todėl įtakos rezultatams neturi. Turto, įsigyto fondo lėšomis, 41,3 mln. Eur nurašymo sąnaudų,

⁷ Viešojo sektoriaus atskaitomybės įstatymas, 2 str. 23 d.

⁸ Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžeto sandaros įstatymas, 2 str. 7 ir 8 d., 3 str., 5 str.

vadovaujantis kaupimo principu, turėjo būti parodyta skaičiuojant BVAR nurodytą rezultatą, nes minėto turto nusidėvėjimo ir amortizacijos sąnaudos buvo įtraukiamos skaičiuojant rezultatą.

4. Vadovaujantis VSDF biudžeto sandaros įstatymu⁹, fondo biudžeto projekte ir biudžeto vykdymo ataskaitų rinkinyje turi būti parodomas sukauptas rezultatas. Numatyta, kad fondo sukauptas rezultatas laikomas siekiant palaikyti jo pajėgumą vykdyti teisės aktų nustatytus jo įsipareigojimus apdraustiesiems, socialinio draudimo išmokoms didinti ir laikinam pajamų trūkumui dengti. Šie pajėgumai yra parodomi planuojant fondo atitinkamų metų biudžeto pajamas ir sąnaudas, o rezultatai pateikiami ataskaitų rinkiniuose. BVAR metų rezultatų duomenys labai skiriasi nuo FAR: pagal ataskaitų rinkinių duomenis per 2011-2019 m. laikotarpį apskaičiuotas sukauptas FAR rezultatas yra 871,2 mln. Eur perviršio, o BVAR – 1 218,3 mln. Eur deficito.
5. 2018 metais teikėme pastebėjimą¹⁰, kad netikslinga sudaryti du ataskaitų rinkinius vadovaujantis tais pačiais principais, kad vartotojams turi būti pateikiamas vienas kaupimo principu sudarytas rinkinys, jo ataskaitose pateikiant visus svarbius fondo biudžeto vykdymo duomenis. Rekomendaciją įgyvendinti buvo planuota iki 2020-06-30. Lietuvos Respublikos Seime svarstomi įstatymų¹¹ pakeitimų projektai, kuriais siūloma keisti viešojo sektoriaus subjektų atskaitomybės procesą. Įgyvendinant ankstesnio audito metu teiktą rekomendaciją dėl buhalterinės apskaitos ir ataskaitų sudarymo proceso optimizavimo, priėmus siūlomus įstatymų pakeitimus, VSDF valdyba rengs ir teiks vieną valstybės socialinių fondų ataskaitų rinkinį. Informacijos pateikimo forma ir turinys minėtame ataskaitų rinkinyje kol kas nėra aiškūs.

Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos nuomonė

2020-06-25 registruotame VSDF biudžeto sandaros įstatymo pakeitimo projekte Nr. XIIP-4547(2) numatyta 2 straipsnio 7 ir 8 dalis bei 8 straipsnį pripažinti netekusiu galios. Šie pakeitimai susiję su Viešojo sektoriaus atskaitomybės įstatymo pakeitimo įstatymo projektu Nr. XIIP-4539(2). Projektuose numatyta, kad ataskaitų sudėtį kiekvienam fondui ir jose teikiama informacijai keliamus reikalavimus nustatys finansų ministras, bus vienas bendras aiškinamasis raštas, ataskaitų rinkiniuose nebus kelių vienodu principu rengiamų finansinių ir biudžeto vykdymo ataskaitų. Priėmus minėtus įstatymų pakeitimus, duomenų atskleidimo problemos VSDF ataskaitų rinkiniuose turėtų išsispęsti.

6. Teisinis reglamentavimas bus keičiamas artimiausiu metu, tačiau svarbūs sprendimai dėl VSDF ataskaitų rinkinių nukeliami – numatoma, kad teisės aktų pakeitimai bus taikomi rengiant ataskaitas už 2023 metus, skiriant laiko poįstatyminiams teisės aktams parengti ir suderinti tarp institucijų.

⁹ Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžeto sandaros įstatymas, 8 str. 2 ir 3 d.

¹⁰ Valstybinio audito ataskaita „Valstybinio socialinio draudimo fondo 2017 m. konsoliduotųjų finansinių ir biudžeto vykdymo ataskaitų rinkinio teisingumo bei lėšų ir turto valdymo, naudojimo ir disponavimo jais teisėtumo vertinimas“, 2018-10-01, Nr. FA-2018-P-6-4-8-1.

¹¹ Viešojo sektoriaus atskaitomybės įstatymo XIIP-4539(2), Garantijų darbuotojams jų darbdaviui tapus nemokiam ir ilgalaikio darbo išmokų įstatymo XIIP-4546(2), Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžeto sandaros įstatymo XIIP-4547(2) projektai.

Neužregistruotos sąnaudos priėmus įsipareigojimus

7. Įsigaliojus Ligos ir motinystės socialinio draudimo įstatymo pakeitimui¹², motinystės išmokų gavėjoms – nėštumo metu nedirbusioms mamoms, netekusioms teisės į motinystės išmoką nuo 2019-10-30 iki naujų pataisų įsigaliojimo 2019-12-31 – VSDF turėjo apskaičiuoti ir 2020 m. išmokėti prarastų išmokų kompensacijas. Nustatyta, kad VSDF valdyba 2019 m. nevertino informacijos apie įsipareigojimus (atidėjinius) dėl šių pasikeitusių teisės aktų įgyvendinimo ir nesilaikydama apskaitai taikomų reikalavimų jos nepateikė FAR ir BVAR¹³. Šiai nuostatai įgyvendinti bendra apskaičiuota motinystės išmokų suma prarastų išmokų kompensavimui nėštumo metu iš VSDF biudžeto sudarė 0,1 mln. Eur. Valdyba, iki metinių ataskaitų rinkinių sudarymo, turėjo galimybę įvertinti šiuos įsipareigojimus ir juos atskleisti 2019 m. ataskaitų rinkinyje. Dėl šios priežasties finansinės būklės ataskaitos pagal 2019-12-31 duomenis E.II.1 str. nepateikta 0,1 mln. Eur įsipareigojimų, atitinkamai veiklos rezultatų ataskaitos pagal tuos pačius duomenis B.X straipsnyje – socialinių išmokų sąnaudų, todėl KFAR bei BVAR rezultatai nurodyti šia suma didesni.

1.2. Tikrasis fondo pajamų plano įvykdymas 2,4 proc. mažesnis

8. VSDF BVAR nurodyta, kad 2019 m. biudžeto pajamos yra 4 580,3 mln. Eur, o pajamų plano įvykdymas yra 102,8 proc. Ne visa ši suma atspindi fondo 2019 m. veiklos rodiklius, nes dalis pajamose nurodytos sumos – 108,1 mln. Eur buvo grąžinta fondui už kaupimą antroje pensijų pakopoje nutraukusius žmones (per 2019 m. kaupimą antroje pensijų pakopoje nutraukė ir lėšas perkėlė į VSDF 41 tūkst. žmonių). Planuojant VSDF biudžetą, šios pajamos nebuvo planuotos. Be minėtos sumos fondo biudžeto pajamų įvykdymas sudaro 100,4 proc., t. y. 2,4 proc. mažesnis, negu nurodytas biudžeto vykdymo ataskaitų rinkinyje. Manome, kad tokios informacijos atskleidimas ataskaitų rinkiniuose yra svarbus ataskaitų vartotojams, nes parodo, kaip fondas įvykdė suplanuotą metų veiklą, taip pat – kokią rezultatą turėjo iš neplanuotos veiklos ar kaip jo rezultatas pakito dėl priimtų sprendimų jo rezultatus papildyti ankstesniais laikotarpiais sukauptomis pajamomis.

2. VALSTYBINIO SOCIALINIO DRAUDIMO FONDO VEIKLA

2.1. Nebuvo pasiruošta vykdyti naują neįgalumo, laikinojo nedarbingumo ar darbingumo nustatymo pagrįstumo ir teisėtumo priežiūros funkciją

9. VSDF administravimo įstaigoms buvo paskirta¹⁴ vykdyti neįgalumo lygio, laikinojo nedarbingumo ar darbingumo lygio, jo priežasties, atsiradimo laiko ar termino nustatymo pagrįstumo ir teisėtumo asmeniui, turinčiam teisę gauti ar gaunančiam išmoką, priežiūros

¹² Ligos ir motinystės socialinio draudimo įstatymo Nr. IX-110 16 str. pakeitimo įstatymas.

¹³ 18-asis VSAFAS „Atidėjiniai, neapibrėžtieji įsipareigojimai, neapibrėžtasis turtas ir poataskaitiniai įvykiai“, 8 p.

¹⁴ Valstybinio socialinio draudimo įstatymo Nr. I-1336 10, 15, 16, 32 ir 34 str. pakeitimo ir įstatymo papildymo 34-1 str. įstatymas.

funkciją. Įstatymo nuostatos įgyvendinimui poįstatyminiai teisės aktai įsigaliojo nuo 2019-09-01, tačiau 2019 m. fondo administravimo įstaigos naujos funkcijos vykdyti nepradėjo, nes tam nebuvo pasiruošta. Pačios fondo administravimo įstaigos šiai funkcijai vykdyti neturi reikiamų kompetencijų, todėl reikiamas paslaugas turi įsigyti. Buvo planuota, vykdant šią funkciją, Viešųjų pirkimų įstatymo nustatyta tvarka sudaryti sutartis su gydymo įstaigomis, o už asmens sveikatos priežiūros įstaigos suteiktas paslaugas apmokėti iš VSDF biudžeto, tačiau vėliau šios nuostatos atsisakyta¹⁵.

10. Audito metu įvertinta, kad nuo šių metų liepos mėn. įsigaliojusios Valstybinio socialinio draudimo įstatymo nuostatos¹⁶ galimai prieštarauja Viešųjų pirkimų įstatymui. Keičiant reglamentavimą, buvo siekiama sukurti sąlygas netaikyti Viešųjų pirkimų įstatymo minėtoms paslaugoms įsigyti, nors jos savo turiniu laikytinos atitinkamos srities specialistų / ekspertų paslaugomis, ir viešųjų pirkimų procedūros joms įsigyti turėtų būti privalomos. Šiuo metu yra ieškoma teisingų ir teisėtų būdų, kaip tai atlikti. Aukščiausios audito institucijos iniciatyva, siekiant parinkti tinkamą variantą, pradėta Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos ir Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos diskusija su Viešųjų pirkimų tarnyba, Sveikatos apsaugos ministerija ir Ekonomikos ir inovacijų ministerija.

2.2. Planuojama, kad sukaupto rezervo užteks 2020 m. fondo įsipareigojimams padengti, tačiau visos rizikos neįvertintos

11. 2008 metais prasidėjus ekonomikos krizei, nebuvo sukaupta pakankamai Valstybinio socialinio draudimo rezervinio fondo lėšų, kurios tuo metu buvo labai reikalingos tiek pensijoms, tiek kitoms socialinio draudimo išmokoms mokėti. Socialinį modelį įgyvendinančiuose įstatymuose numatyta sukurti Valstybinio socialinio draudimo rezervinį fondą kaip pagalbos priemonę kitos ekonomikos krizės šalyje atveju. Jo tikslas – užtikrinti VSDF biudžeto stabilumą ir kaupti piniginius išteklius, reikalingus šio draudimo išmokoms finansuoti, kai nepakanka VSDF biudžeto atitinkamos valstybinio socialinio draudimo rūšies pajamų, t. y. ištikus ekonominiam sunkmečiui ir VSDF pritrūkus pinigų, būtų pasirengta apsaugoti pažeidžiamas visuomenės grupes – jos gautų pensijas ir kitas socialinio draudimo išmokas.
12. 2019 m. už 2018 m. rezultatą Socialinio draudimo rezerviniame fonde buvo sukauptas 195 mln. Eur rezervas. 2020 m. už 2019 m. rezultatą buvo apskaičiuota į šį rezervo fondą papildomai pervesti 411 mln. Eur, tačiau ši suma nepervesta, nes Valstybinio socialinio draudimo fondui 2020 m. nesurenkant planuotų įmokų, nuspręsta¹⁷ šias sumas naudoti fondo išlaidoms dengti.
13. Fondo valdybos skaičiavimais, šio 606 mln. Eur sukaupto rezervo (pervesta 195 mln. Eur ir planuota pervesti 411 mln. Eur suma) nepatrūks. Prognozuojama, kad 100 mln. Eur rezervo suma 2020 m. pabaigoje turėtų likti nepanaudota, tačiau skaičiavimais nėra įvertintas galimas pakartotinis COVID-19 (koronaviruso infekcijos) pandemijos protrūkio ar dėl šios pandemijos kilęs krizės etapas, taip pat tai, kokią įtaką turės pagalbos priemonių dėl

¹⁵ Valstybinio socialinio draudimo įstatymo Nr. I-1336 4, 23, 32, 34-1 straipsnių pakeitimo ir įstatymo papildymo 19-1 straipsniu įstatymas.

¹⁶ Ten pat, 34-1 str.

¹⁷ Vyriausybės 2020-05-27 nutarimas Nr. 526 „Dėl Valstybinio socialinio draudimo rezervinio fondo lėšų skyrimo“.

įmonių mokumo taikymas. Taikomos reguliacinės priemonės¹⁸ gali dirbtinai atitolinti įmonių mokumo problemas, kurios vėliau turėtų įtakos fondo įplaukų mažėjimui.

2.3. Didėja fondui tenkanti rizika dėl negautų papildomų pensijų kaupiamųjų įmokų, o taikytos rekomendacijų įgyvendinimo priemonės nebuvo veiksmingos

14. Nuo 2014 m. sausio 1 d.¹⁹, dalis pensijų kaupimo dalyvių apsisprendė į pensijų fondus savo lėšomis mokėti 1 proc. asmens draudžiamųjų pajamų dydžio papildomas įmokas. Nuo 2016 m. papildomos dalyvio lėšomis mokamos įmokos dydis buvo padidintas²⁰ iki 2 proc. asmens draudžiamųjų pajamų, o nuo 2019 m. nustatyta, kad galima mokėti 3 proc. įmokas arba pasirinkti nuoseklų šios įmokos mokėjimo didinimą – nuo 1,8 proc. 2019 m. iki 3 proc. 2023 m. Prievolė šias papildomas įmokų sumas apskaičiuoti ir pervesti į Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžetą kartu su valstybinio socialinio draudimo įmokomis nustatyta draudėjui (darbdaviui)²¹. Ši papildoma pensijų kaupimo dalyvio lėšomis mokama įmoka nėra valstybinio socialinio draudimo įmokos dalis ir nepriskiriama fondo pajamoms ir išlaidoms²². Pensijų kaupimo įstatyme²³ nustatyta, kad fondo valdyba įmokas pensijų kaupimo bendrovėms perveda remdamasi informacija apie draudėjų priskaičiuotą valstybinio socialinio draudimo įmoką. Pensijų kaupimo sistemos dalyvių jų lėšomis mokamos papildomos įmokos administruojamos pagal socialinio draudimo įmokoms nustatytas taisykles. Jose²⁴ nurodyta, kad sumokėtos sumos įskaitomos tokia eilės tvarka: 1 – socialinio draudimo įmokos, 2 – palūkanos; 3 – baudos; 4 – delspinigiai. Teisės aktai nereglamentuoja, kokia tvarka taikoma valstybinio socialinio draudimo įmokų ir kartu sumokamų pensijų kaupimo dalyvio lėšomis mokamų įmokų įskaitymo eiliškumui. Pensijų kaupimo įstatyme²⁵ nurodyta, kad VSDF valdyba į pensijų fondus perveda priskaičiuotą įmoką už kiekvieną dalyvį, tačiau ši įstatymo nuostata nesuteikia teisės papildomas pensijų kaupimo įmokas įskaityti pirmumo eile socialinio draudimo įmokų atžvilgiu. Audito metu nustatyta, kad, kaip ir ankstesniais metais, įskaitant sumokėtas įmokas, papildomoms pensijų kaupimo įmokoms nepagrįstai suteikiama įskaitymo pirmumo teisė, palyginti su valstybinio socialinio draudimo įmokomis, todėl pirmiausia įskaitomos šios įmokos ir tik iš likusios įmokų sumos į fondo pajamas įskaičiuojamos valstybinio socialinio draudimo įmokos. Nors papildomų pensijų kaupimo sistemos dalyvių lėšomis mokamų įmokų surinkimas ir pervedimas pensijų kaupimo bendrovėms nėra fondo pagrindinė veikla ir šios įmokos nėra priskiriamos prie jo pajamų ir išlaidų, fondas 0,4 mln. Eur draudėjų nepervestų papildomų įmokų pensijų kaupimo bendrovėms pervedė iš fondo pagrindinės veiklos –

¹⁸ Mokėtos subsidijos, nevykdytas mokesčių išieškojimas, mokesčių administratorių neinicijuotos nemokumo bylos, atidėtas mokesčių mokėjimo terminas, suspenduota vadovo pareiga kreiptis į teismą dėl nemokumo bylos iškelimo karantino laikotarpiu ir 3 mėn. po jo.

¹⁹ Pensijų sistemos reformos įstatymas, 4 str. 1 d.

²⁰ Ten pat, 4 str. 1 d.

²¹ Pensijų kaupimo įstatymas, 10 str.

²² Vyriausybės 2005-06-14 nutarimas Nr. 647 „Dėl Lietuvos Respublikos valstybinio socialinio draudimo fondo biudžeto sudarymo ir vykdymo taisyklių patvirtinimo“, 1 ir 2 priedai.

²³ Pensijų kaupimo įstatymas, 12 str. 2 ir 3 d.

²⁴ VSDF biudžeto sudarymo ir vykdymo taisyklės, 103 p.

²⁵ Pensijų kaupimo įstatymas, 10 str.

iš socialinio draudimo reikmėms skirtų lėšų. Esame ne kartą konstatavę²⁶, kad tokie pervedimai neatitinka įstatyme²⁷ numatytų išlaidų sampratos ir rūšių, tačiau Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos įgyvendintos priemonės tikslinant sąvokas teisės aktuose nebuvo veiksmingos. Dėl iš darbdavių negautų šių įmokų didėjimo, stebima fondui tenkančios rizikos augimo tendencija – 2019 m. negauta iš draudėjų papildomų pensijų kaupiamųjų įmokų suma, lyginant su 2018 m., išaugo 27,8 proc. Atsižvelgiant į Pensijų kaupimo įstatymo nuostatą, kad fondo valdyba įmokas papildomai pensijai kaupti pensijų kaupimo bendrovėms perveda remdamasi informacija apie draudėjų apskaičiuotas, tačiau dar negautas, sumas, rekomenduojame teisės aktuose numatyti tokių pervedimų šaltinį ir nustatyti šių įmokų įskaitymo eiliškumą socialinio draudimo įmokų atžvilgiu.

2.4. „Sodros“ internetiniame puslapyje dalis informacijos buvo neaktuali, puslapio funkcionalumas ne visais atvejais buvo pritaikytas gauti paslaugas nuotoliniu būdu

15. Europos Komisija paskelbė²⁸ Skaitmeninės ekonomikos ir visuomenės indeksą (DESI)²⁹, apimančį galimybes naudotis e. ryšiu, naudojimosi internetu įgūdžius, naudojimosi e. ištekliais apimtis, svarbiausių skaitmeninių technologijų integraciją ir viešojo sektoriaus e. paslaugų įvertinimus. 2020 m. pagal skaitmeninės ekonomikos ir visuomenės indeksą³⁰ įvertinta Lietuva yra 14 iš 28 Europos Sąjungos (ES) valstybių narių. Skaitmeninių viešųjų paslaugų srityje 81,4 balo įvertinta Lietuva yra 6-a tarp visų ES valstybių. E. valdžios paslaugomis per metus naudojosi, t. y. įvairias užpildytas e. formas valdžios institucijoms teikė 81 proc. interneto naudotojų³¹.
16. Valstybės institucijos ir įstaigos³² turėtų užtikrinti paprastą, patogų ir nepertraukiamą informacijos pateikimą naudotojams apie savo struktūrą ir kontaktus, aktualią teisinę informaciją, veiklos sritis, korupcijos prevenciją, administracinę informaciją, paslaugas, atvirkštus duomenis, asmens duomenų apsaugą. Jos savo interneto svetainėse turi skelbti tik aktualią ir teisiškai galiojančią informaciją, kuri turi būti atnaujinama pagal keitimosi periodiškumą (bet ne rečiau kaip kas 3 mėnesius)³³.
17. Informacijos prieinamumas, galimybė gauti informaciją ir teikti prašymus ir skundus internetu ypač svarbūs tapo dėl susidariusios nepalankios epideminės COVID-19

²⁶ Valstybinio audito ataskaita „Dėl 2014 metų Valstybinio socialinio draudimo fonde atlikto finansinio (teisėtumo) audito rezultatų“, 2015-09-24, Nr. FA-P-10-7-26-1, Valstybinio audito ataskaita „Valstybinio socialinio draudimo fondo 2018 metų finansinių ir biudžeto vykdymo ataskaitų rinkinių teisingumo bei lėšų ir turto valdymo, naudojimo ir disponavimo jais teisėtumo vertinimas“, 2019-09-30, Nr. FA-2.

²⁷ Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžeto sandaros įstatymas, 8 str.

²⁸ Prieiga per internetą: <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/desi>, tikrinta 2020-06-17.

²⁹ DESI 2020 indeksas apskaičiuotas remiantis valstybių 2019-2018 m. statistiniais rodikliais.

³⁰ Lietuva įvertinta 52 balais vertinimo skalėje nuo 0 iki 100. ES vidurkis – 53,9 balo.

³¹ Pagal šį rodiklį Lietuva užima 10 vietą ES.

³² Valstybės ir savivaldybių institucijos ir įstaigos, įmonės ir viešosios įstaigos, finansuojamos iš valstybės ar savivaldybių biudžetų bei valstybės pinigų fondų ir Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymo nustatyta tvarka įgaliotos atlikti viešąjį administravimą arba teikiančios asmenims viešąsias ar administracines paslaugas ar vykdančios kitas viešąsias funkcijas, pagal Teisės gauti informaciją iš valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų įstatymą.

³³ Vyriausybės 2003-04-18 nutarimu Nr. 480 patvirtintas Bendrųjų reikalavimų valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų interneto svetainėms ir mobiliosioms programoms aprašas, 15 p., 31 p.

(koronaviruso infekcijos) situacijos šalyje. Vyriausybei patvirtinus³⁴ karantino režimą ir nurodžius valstybės ir savivaldybių institucijose, įstaigose, valstybės ir savivaldybių valdomose įmonėse darbą organizuoti ir klientus aptarnauti nuotoliniu būdu, išskyrus atvejus, kai buvo būtina atitinkamas funkcijas (darbus) atlikti darbo vietoje³⁵, mokesčių mokėtojai ir išmokų gavėjai neturėjo galimybių³⁶ atvykti į „Sodros“ teritorinius skyrius tiesiogiai konsultuotis su specialistais, pateikti reikalingų prašymų bei skundų. Audito metu nustatyta, kad „Sodra“ ne visais atvejais laikėsi nustatytų reikalavimų³⁷, kad jos internetiniame puslapyje³⁸ teikiama informacija gyventojams būtų aktuali ir teisiškai galiojanti, šiame puslapyje buvo pateikta dalis netikslios informacijos apie įmokas, išmokas, įmokų kodus, pateikta dalis netikslių prašymų formų ir nepateiktos aktyvios nuorodos, kaip juos pateikti internetu. Nustatyti internetinio puslapio nepritaikymo nuotoliniam naudojimui ir informacijos neatitikties aktualiam reglamentavimui pavyzdžiai pateikiami 4 priede.

18. Audito metu VSDF valdyba užsakė³⁹ programinės įrangos pakeitimus, kad būtų sudarytos sąlygos gyventojams patogiai pildyti prašymus internetu, dalį netikslios informacijos patikslino, įdėjo aktualias nuorodas, paaiškinimus, atliko kitus pakeitimus.

2.5. Pasigendame nuoseklių ir spartesnių veiksmų įgyvendinant teiktas rekomendacijas

Socialinio draudimo sąvoka kol kas neišgryninta

19. Ankstesnių auditų metu ne kartą buvo atkreiptas dėmesys į tai⁴⁰, kad nėra bendrų valstybinio socialinio draudimo principų, kurie jį išskirtų visoje socialinės apsaugos sistemoje. Iki šiol įtvirtinta valstybinio socialinio draudimo sąvoka⁴¹ leidžia fondo lėšomis mokėti socialinės paramos požymių turinčias išmokas, jei tokių išmokų atvejai yra nustatyti įstatymuose. Įgyvendinant teiktą rekomendaciją⁴², buvo sudaryta⁴³ darbo grupė, kuriai pavesta parengti teisės aktų projektus, reglamentuojančius valstybinio socialinio draudimo išlaidų, kurios nėra susijusios su apdraustųjų asmenų dėl draudžiamųjų įvykių prarastų darbo pajamų kompensavimo išlaidomis, apmokėjimą VSDF lėšomis. Siekiant

³⁴ Vyriausybės 2020-03-14 nutarimas Nr. 207 „Dėl karantino Lietuvos Respublikos teritorijoje paskelbimo“.

³⁵ Ten pat, 3.2.1 p. (neteko galios nuo 2020-06-01).

³⁶ Dalis klientų aptarnavimo skyrių nedirbo nuo karantino paskelbimo iki 2020-06-01, kita dalis – iki 2020-06-30.

³⁷ Vyriausybės 2003-04-18 nutarimu Nr. 480 patvirtintas Bendrųjų reikalavimų valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų interneto svetainėms ir mobiliosioms programoms aprašas, 15 p., 31 p.

³⁸ Prieiga per internetą <https://www.sodra.lt/>.

³⁹ 2017-06-26 Elektroninės gyventojų aptarnavimo sistemos standartinio ir WEB mobiliojo sprendimo veikimo stebėjimo, priežiūros ir modifikavimo paslaugų sutartis Nr. F1-0-148.

⁴⁰ Valstybinio audito ataskaita „Valstybinio socialinio draudimo fondo 2016 m. ataskaitų rinkinio teisingumas bei lėšų ir turto valdymo, naudojimo ir disponavimo jais teisėtumas“.

⁴¹ Valstybinio socialinio draudimo įstatymas, 2 str. 15 d.

⁴² Valstybinio audito ataskaita „Valstybinio socialinio draudimo fondo 2016 m. ataskaitų rinkinio teisingumas bei lėšų ir turto valdymo, naudojimo ir disponavimo jais teisėtumas“, 2017-09-29, Nr. FA-2017-P-10-11-5-1, rekomendacija „Atsižvelgiant į nustatytus socialinės apsaugos sistemos ir jos dalies – valstybinio socialinio draudimo – principus, svarstyti papildomų išlaidų apmokėjimo valstybinio socialinio draudimo lėšomis reglamentavimo pagrįstumą. Nusprendus neatsisakyti tokios socialinio draudimo įmokų lėšų panaudojimo galimybės, valstybinį socialinį draudimą reglamentuojančiuose įstatymuose aiškiai apibrėžti iš Valstybinio socialinio draudimo fondo lėšų apmokamų papildomų išlaidų sąvoką ir (ar) jų baigtinį sąrašą“.

⁴³ Socialinės apsaugos ir darbo ministro 2019-10-25 įsakymas Nr. A1-657.

gauti visuomenės nuomonę dėl siūlomų pakeitimų, buvo svarstoma teisės aktų pakeitimo pasiūlymus pateikti viešosioms konsultacijoms. Taip pat darbo grupėje aptartos galimybės atsisakyti nelaimingų atsitikimų išmokos dėl nelaimingų įvykių, įvykusių pakeliui į darbą (tarnybą) ar iš darbo (tarnybos) bei vienkartinės nelaimingų atsitikimų išmokos apdraustojo žūties atveju, tačiau konkretūs sprendimai nebuvo priimti. Atsižvelgiant į tai, iki šiol prarastų pajamų kompensavimo principas netaikomas mokant vaiko priežiūros išmoką antraisiais vaiko auginimo metais nepriklausomai nuo šios išmokos gavėjo gaunamų pajamų, motinystės ir vaiko priežiūros išmokas atleistiems iš darbo asmenims, visiems asmenims vienodo dydžio vienkartinę išmoką apdraustajam mirus.

20. Taip pat, iki šiol valstybei nepavyko sukurti bendros valstybės ir socialinio draudimo biudžetų lėšomis finansuojamos socialinės apsaugos sistemos, kurią apibrėžti yra būtina. Įgyvendinant teiktą rekomendaciją⁴⁴, buvo panaikintas sisteminis valstybės socialinės apsaugos politiką nustatantis įstatymas⁴⁵, tačiau tolesnių veiksmų nesiiimta. Kadangi problema neišspręsta, socialinės politikos srityje valstybė teisės aktais prisiima socialinio draudimo įmokas viršijančius įsipareigojimus dėl išmokų, bet neužtikrina jų papildomo finansavimo valstybės biudžeto lėšomis. Nuo 2019 m., įgyvendinant mokesčių ir pensijų reformą ir siekiant, kad iš VSDF lėšų nebūtų mokamos įmokomis nepagrįstos pensinės išmokos, dalies pensijų bendrosios pensijų dalies mokėjimo finansavimas buvo perkeltas į valstybės biudžetą, tačiau iš VSDF lėšų ir toliau mokama našlių pensija, kurios dydis nėra pagrįstas įmokomis, ir kuri turi socialinės paramos požymių.

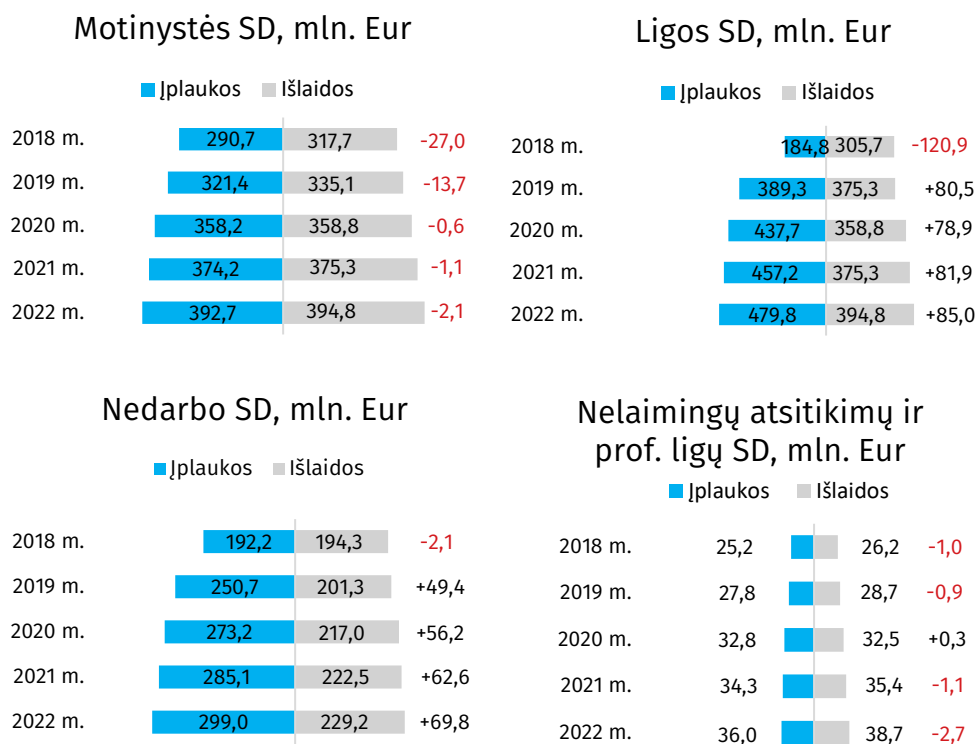
Dalis fondo įmokų ir išmokų vis dar nėra subalansuotos, jų trūkumas kompensuojamas pensijų socialinio draudimo pajamomis

21. Siekiant ilgalaikės, visapusiškos socialinės valstybės gyventojų gerovės, VSDF biudžeto sandaros įstatyme įtvirtinta, kad sudarant ir vykdant Fondo biudžetą būtų numatyti pakankami ištekliai Valstybinio socialinio draudimo įstatymo numatytų rūšių valstybiniam socialiniam draudimui. Kasmet, rengiant VSDF biudžeto rodiklių įstatymo projektą, nėra suplanuojami tokie valstybinio socialinio draudimo įmokų rūšių tarifų dydžiai, kurie užtikrintų pakankamą finansavimą visų rūšių socialiniam draudimui vykdyti. 2019 m. išliko neigiamas motinystės socialinio draudimo bei nelaimingų atsitikimų darbe ir profesinių ligų socialinio draudimo pajamų ir išlaidų santykis. Pažymėtina, kad pagal 2020 m. VSDF biudžeto planą ir prognostinius skaičiavimus 2021 ir 2022 m. motinystės bei nelaimingų atsitikimų darbe ir prof. ligų socialinio draudimo rūšyse planuojamas taip pat neigiamas įmokų ir išmokų balansas (3 pav.).

⁴⁴ Valstybinio audito ataskaita „Valstybinio socialinio draudimo fondo 2016 m. ataskaitų rinkinio teisingumas bei lėšų ir turto valdymo, naudojimo ir disponavimo jais teisėtumas“, 2017-09-29, Nr. FA-2017-P-10-11-5-1, rekomendacija „Siekiant sukurti valstybinį socialinį draudimą ir socialinę paramą (iš valstybės biudžeto) jungiančią socialinės apsaugos sistemą, atlikti teisinio reguliavimo stebėseną, vertinant Valstybinio socialinio aprūpinimo sistemos pagrindų įstatymo aktualumą ir jo reikalingumą. Atsižvelgiant į vertinimo rezultatus, inicijuoti reikiamus teisinio reglamentavimo pokyčius, kad būtų apibrėžta socialinės apsaugos sistema, socialiniam draudimui ir (ar) atskiroms jo rūšims būdingi principai“.

⁴⁵ Valstybinio socialinio aprūpinimo sistemos pagrindų įstatymo Nr. I-696 pripažinimo netekusiu galios įstatymas.

3 pav. 2018-2022 m. socialinių draudimo rūšių rezultatai, patvirtinti VSDF rodiklių patvirtinimo įstatymuose

Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal VSDF 2018, 2019 m. BVAR, 2020 m. VSDF rodiklių įstatymo ir jo aiškinamojo rašto duomenis.

22. Dėl įvykusios COVID-19 (koronaviruso infekcijos) pandemijos stipriai sumažėjus įmokų surinkimui ir išaugus socialinio išmokų apimtims, 2020 metais net ir planuotose subalansuotose socialinio draudimo rūšyse rezultatas gali tapti neigiamas.
23. Esame konstatavę⁴⁶, kad kol nevedama atskirų draudimo rūšių kaupimo apskaita, tol negalima matyti, kokį rezultatą jos sukaupė atskirai. Tokie duomenys reikalingi priimant sprendimus dėl mokesčių sistemos tobulinimo, planuojant biudžetą, Valstybinio socialinio draudimo rezervinio fondo dydį, tvirtinant įmokų dydžius, priimant sprendimus dėl išmokų indeksavimo ar priimant kitus ekonominius sprendimus.

Pasigendame spartesnių veiksmų dėl suplanuotų fondo struktūros optimizavimo etapų

24. Priimti sprendimai dėl fondo valdymo struktūros optimizavimo yra nepakankami. Valstybinio socialinio draudimo fondo apskaitos klaidos ir netinkamai parinkti taikyti apskaitos metodai rodo pačios sistemos optimizavimo poreikį. Tai susiję tiek su poreikiu modernizuoti mokesčių apskaitai naudojamas informacines sistemas, tiek su būtinybe supaprastinti fondo valdymo struktūrą. Praėjusio audito metu esame atkreipę dėmesį,

⁴⁶ Valstybinio audito ataskaita „Valstybinio socialinio draudimo fondo 2017 m. konsoliduotųjų finansinių ir biudžeto vykdymo ataskaitų rinkinių teisingumo bei lėšų ir turto valdymo, naudojimo ir disponavimo jais teisėtumo vertinimas“, 2018-10-01, Nr. FA-2018-P-6-4-8-1.

kad galėtų mažėti fondo administravimo įstaigų skaičius, o visos 13 fondus administruojančių įstaigų galėtų būti sujungtos į vieną juridinį asmenį, kuris administruotų fondą. Pasigendame veiksmų dėl tolesnių fondo struktūros optimizavimo etapų. Juos buvo planuota vykdyti palaipsniui, tačiau sprendimai priimti tik dėl dviejų teritorinių skyrių, kurių į fondo biudžetą surenkamos metų pajamos 2018 metais sudarė apie 3 proc., o 2019 metais – apie 1 proc. visų fondo pajamų. Įgyvendinat teiktą rekomendaciją⁴⁷, nuo 2020-07-01 reorganizuotos 2 įstaigos: VSDF valdybos Užsienio išmokų tarnyba ir VSDF valdybos Karinių ir joms prilygintų struktūrų skyrius: jas prijungiant prie VSDF valdybos Vilniaus skyriaus. Taip pat buvo planuojama, kad nuo 2021 m. veiks 5 juridiniai vienetai – Fondo valdyba, bei 4 teritoriniai skyriai⁴⁸, tačiau reikiami teisės aktai dar nepriimti⁴⁹.

⁴⁷ Valstybinio audito ataskaita „Valstybinio socialinio draudimo fondo 2017 m. konsoliduotųjų finansinių ir biudžeto vykdymo ataskaitų rinkinių teisingumo bei lėšų ir turto valdymo, naudojimo ir disponavimo jais teisėtumo vertinimas“, 2018-10-01, Nr. FA-2018-P-6-4-8-1, rekomendacija „Siekiant optimizuoti fondo veiklą ir supaprastinti fondo valdymo struktūrą, į vieną juridinį asmenį sujungti 13 šiuo metu veikiančių fondo administravimo įstaigų“.

⁴⁸ Vilniaus, Vidurio, Vakarų bei Šiaurės.

⁴⁹ Vyriausybės nutarimo „Dėl sutikimo reorganizuoti Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos teritorinius skyrius“ projektas TAIS Nr. 20-8633(2).

REKOMENDACIJŲ ĮGYVENDINIMO PLANAS

Laukiamas audito poveikis: įgyvendinus rekomendaciją iš Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžeto nebus pervesta lėšų, kurioms pervedimo nenumato socialinį draudimą reglamentuojantys teisės aktai.

Pagrindinis audito rezultatas	Rekomendacija (pokytis, kurio siekiama)	Pokyčio vertinimo rodikliai ir jų reikšmės*			Pokyčio rodiklio matavimo data ir periodiškumas pagal poreikį**	Subjektas, kuriam pateikta rekomendacija	Rekomendacij os įgyvendinimo terminas (pokyčio pasiekimo terminas)**		
		rodiklis	pradinė reikšmė	siektina reikšmė					
5-asis pagrindinis audito rezultatas	Vidutinės svarbos rekomendacija	Iš socialinių fondų biudžetų nepervesta lėšų, kurioms pervedimo nenumato socialinį draudimą reglamentuojantys teisės aktai.			411 337 Eur	0 Eur	2023-06-30	Socialinės apsaugos ir darbo ministerija	2023-06-30
Didėja fondui tenkanti rizika dėl negautų papildomų pensijų kaupiamųjų įmokų. Pensijų kaupimo įstatymas numato, kad fondo valdyba įmokas pensijų kaupimo bendrovėms pveda remdamasi informacija apie draudėjų priskaičiuotas, tačiau dar negautas, valstybinio socialinio draudimo įmokas. Esant tokiai situacijai, draudėjų nepervesta suma pensijų kaupimo bendrovėms pvedama iš socialinio draudimo reikmėms skirtų lėšų. Nėra reglamentuota, kad įskaitant sumokėtas įmokas papildomoms pensijų kaupimo įmokoms būtų suteikiama įskaitymo pirmumo teisė, palyginti su valstybino socialinio draudimo įmokomis, tačiau šios įmokos yra įskaitomos pirmiausia ir tik iš likusios įmokų sumos į fondo pajamas įskaičiuojamos valstybinio socialinio draudimo įmokos. Dėl iš darbdavių negautų šių įmokų didėjimo, stebima fondui tenkančios rizikos augimo tendencija – 2019 metais negauta iš draudėjų papildomų pensijų kaupiamųjų įmokų (0,4 mln. Eur) suma, lyginant su 2018 metais, išaugo 27,8 procentais.	Atsižvelgiant į Pensijų kaupimo įstatymo nuostatą, kad fondo valdyba įmokas papildomai pensijai kaupti pensijų kaupimo bendrovėms pveda remdamasi informacija apie draudėjų apskaičiuotas, tačiau dar negautas, sumas, rekomenduojame teisės aktuose numatyti tokių pvedimų šaltinį ir nustatyti šių įmokų įskaitymo eiliškumą socialinio draudimo įmokų atžvilgiu.	Priemonės**				Subjektas, įgyvendinantis priemonės	Priemonių įgyvendinimo ir informavimo apie jį terminas***		
		1. Išanalizuoti papildomų kaupiamųjų pensijų įmokų, pvedamų pensijų kaupimo bendrovėms, įskaitymo eiliškumą socialinio draudimo įmokų atžvilgiu galimybes.				Socialinės apsaugos ir darbo ministerija	2021-06-30		
		2. Pakeisti reikalingus teisės aktus.				Socialinės apsaugos ir darbo ministerija	2021-12-31		

Pagrindinis audito rezultatas	Rekomendacija (pokyti, kurio siekiama)	Pokyčio vertinimo rodikliai ir jų reikšmės*			Pokyčio rodiklio matavimo data ir periodiškumas pagal poreikį**	Subjektas, kuriam pateikta rekomendacija	Rekomendacijų os įgyvendinimo terminas (pokyčio pasiekimo terminas)**
		rodiklis	pradinė reikšmė	siektina reikšmė			

* Detalūs pokyčių rodiklių duomenys pateikti 5 priede „Pokyčių rodiklių duomenys“.

** Priemonės ir terminus joms įgyvendinti, pokyčiui pasiekti ir rodikliams pamatuoti pateikė Socialinės apsaugos ir darbo ministerija.

*** Rekomendacijų įgyvendinimo stebėsenos metu gali būti tikslinamos arba keičiamos rekomendacijų įgyvendinimo plane nurodytos priemonės ar pokyčių vertinimo rodikliai Valstybinio audito rekomendacijų įgyvendinimo stebėsenos tvarkos aprašo nustatyta tvarka. Aktualus priemonių ir pokyčių vertinimo rodiklių sąrašas yra pateikiamas Valstybės kontrolės atvirose duomenyse adresu www.vkontrole.lt.

Atstovas ryšiams, atsakingas už Valstybės kontrolės informavimą apie priemonių įgyvendinimą ir kai kurių rodiklių reikšmes plane nustatytais terminais:

Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos Socialinio draudimo skyriaus patarėja Rima Sereikienė, el. p. rima.sereikiene@socmin.lt, tel. 2668135.

Valstybės kontrolierius

Mindaugas Macijauskas

PRIEDAI

Valstybinio audito ataskaitos
„Valstybinio socialinio draudimo
fondo 2019 metų ataskaitų rinkinio
teisingumas bei lėšų ir turto
valdymo, naudojimo ir
disponavimo jais teisėtumo
vertinimas“
1 priedas

Santrumpos ir sąvokos

BVAR – biudžeto vykdymo ataskaitų rinkinys.

KFAR – konsoliduotųjų finansinių ataskaitų rinkinys.

FAR – finansinių ataskaitų rinkinys.

PSDF – Privalomojo sveikatos draudimo fondas.

SADM – Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerija.

VLK – Valstybinė ligonių kasa.

VSAFAS – viešojo sektoriaus apskaitos ir finansinės atskaitomybės standartai.

VSAKIS – Viešojo sektoriaus apskaitos ir ataskaitų konsolidavimo informacinė sistema.

VSDF – Valstybinis socialinio draudimo fondas.

VSDFV – Valstybinis socialinio draudimo fondo valdyba.

VSS – viešojo sektoriaus subjektas.

Valstybinio socialinio draudimo įmokos – apdraustųjų asmenų ir (ar) jų draudėjų į Valstybinį socialinio draudimo fondą mokamos įstatymų nustatyto dydžio įmokos.

Valstybinio socialinio draudimo išmokos – įstatymų nustatytos socialinio draudimo išmokos, į kurias, įvykus draudžiamajam įvykiui, teisę įgyja apdraustieji ir kiti įstatymų nustatyti fiziniai asmenys.

Valstybinis socialinio draudimo fondas – Valstybinio socialinio draudimo įstatymo nustatyta tvarka valdomi centralizuoti tiksliniai finansiniai ir materialiniai ištekliai, kurie yra įtraukiami į apskaitą nuo valstybės ir savivaldybių biudžetų atskirtame Fondo biudžete ir yra naudojami pensijų, ligos, motinystės, nedarbo bei nelaimingų atsitikimų darbe ir profesinių ligų socialiniam draudimui finansuoti, valdyti ir administruoti.

Kaupimo principas – bendrasis viešojo sektoriaus subjektų finansinių ataskaitų sudarymo principas: ūkinės operacijos ir ūkiniai įvykiai viešojo sektoriaus subjekto apskaitoje registruojami tada, kai jie įvyksta, ir pateikiami tų ataskaitinių laikotarpių finansinėse ataskaitose. Pajamos registruojamos tada, kai uždirbamos, o sąnaudos – tada, kai patiriamos, neatsižvelgiant į pinigų gavimą ar išmokėjimą.

Valstybinio audito ataskaitos
 „Valstybinio socialinio draudimo
 fondo 2019 metų ataskaitų rinkinio
 teisingumas bei lėšų ir turto
 valdymo, naudojimo ir
 disponavimo jais teisėtumo
 vertinimas“
 2 priedas

Audito apimtis ir metodai

Audito tikslas:

- įvertinti 2019 m. Valstybinio socialinio draudimo fondo konsoliduotųjų finansinių ir biudžeto vykdymo ataskaitų rinkinių duomenis ir pareikšti nepriklausomą nuomonę;
- įvertinti 2019 m. Valstybinio socialinio draudimo fondo lėšų ir turto valdymo, naudojimo ir disponavimo jais 2019 metais teisėtumą pasirinktose srityse.

Audituotos 2019 metų konsoliduotosios finansinės ataskaitos:

- Valstybinio socialinio draudimo fondo konsoliduotosios finansinės būklės, konsoliduotosios veiklos rezultatų, konsoliduotosios pinigų srautų ir konsoliduotosios grynojo turto pokyčių ataskaitos bei konsoliduotųjų finansinių ataskaitų aiškinamasis raštas, parengti pagal 2019-12-31 duomenis.

Audituotos 2019 metų biudžeto vykdymo ataskaitos:

- Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžeto vykdymo ataskaitų rinkinys: konsoliduotosios fondo biudžeto pajamų ir išlaidų, piniginių įplaukų ir išlaidų 2019-12-31 ataskaitos, biudžeto vykdymo ataskaitų aiškinamasis raštas.

Veikusios pavaldžios, kontroliuojamos ir (ar) konsoliduojamos įstaigos:

- Fondo valdyba ir jos 12 kontroliuojamų subjektų. Fondą administruoja VSDF valdyba prie SADM, fondo valdybos 10 teritorinių skyrių ir dvi kitos fondo valdybos įstaigos: Užsienio išmokų tarnyba ir Karinių ir joms prilygintų struktūrų skyrius. Finansinėse ir biudžeto vykdymo ataskaitose konsoliduojami 26 subjektai: fondo valdybos administruojamų įstaigų administruojamų 13 išteklių fondų ir 13 fondų administravimo įstaigų.

Audito apimtis nebuvo ribojama.

Auditas atliktas:

- pagal Valstybinio audito reikalavimus⁵⁰, tarptautinius audito standartus (TAS)⁵¹ ir tarptautinius aukščiausųjų audito institucijų standartus⁵²;
- siekiant gauti pakankamą užtikrinimą, kad konsoliduotose finansinėse ir biudžeto vykdymo ataskaitose nėra reikšmingų iškraipymų, o pasirinktose audituoti srityse

⁵⁰ Valstybės kontrolieriaus 2002-02-21 įsakymas Nr. V-26 „Dėl Valstybinio audito reikalavimų patvirtinimo“.

⁵¹ Tarptautinės buhalterijų federacijos Tarptautinių audito ir užtikrinimo standartų valdybos išleisti tarptautiniai audito standartai (Lietuvos auditorių rūmų išversti į lietuvių kalbą), prieiga per internetą: <http://lar.lt/www/new/page.php?326>.

⁵² Finansinio audito (1000-1810 TAAIS) ir atitikties audito (4000 TAAIS) standartai, prieiga per internetą: <http://www.vkontrole.lt/page.aspx?id=350>.

fondo lėšos ir turtas valdomi, naudojami ir disponuojama jais teisėtai. Visiškas užtikrinimas neįmanomas dėl įgimtų audito ir vidaus kontrolės apribojimų bei to fakto, kad netikrinome visų (100 proc.) ūkinių operacijų, ūkinių įvykių ir sudarytų sandorių.

Audito apimtis ir metodai

2019 m. pradžios ir pabaigos turto ir atitinkamai finansavimo sumų, įsipareigojimų ir grynojo turto likučiai:

2019 m. pradžioje turto ir atitinkamai finansavimo sumų, įsipareigojimų ir grynojo turto likutis buvo iš viso 817,0 mln. Eur, pabaigoje – 1 229,8 mln. Eur.

Vertintos sritys ir atliktos procedūros dėl 2019 metų konsoliduotųjų ataskaitų rinkinių duomenų

Atlikus audituojamo subjekto veiklos, apskaitos ir vidaus kontrolės sistemų tyrimą, nustatytos sritys, kuriose egzistuoja reikšmingo iškraipymo rizika:

- Nustatytos svarbiausios audito sritys: pajamos (įmokų dydžio apskaičiavimas; teisingas duomenų atskleidimas ataskaitų rinkinyje); sąnaudos (darbo užmokesčio ir socialinio draudimo sąnaudos; sąnaudų pripažinimas dėl naujų teisės aktų taikymo; išmokų apskaita, indeksavimas ir išmokėjimas; teisingas duomenų atskleidimas ataskaitų rinkinyje); turtas (fondo administravimo įstaigų perduodamo turto apskaita).

Šiose srityse reikšmingo iškraipymo rizikos nenustatyta.

Sritys, kuriose nustatytas kontrolės procedūrų efektyvumas (atliktas kontrolės testavimas):

- Atlikti kontrolės testai darbo užmokesčio ir socialinio draudimo sąnaudų, susijusių išmokų ir veiklos sąnaudų srityje – atlikti kontrolės testai pagrindinių kontrolės priemonių, skirtų užtikrinti, kad šios sumos būtų pagrįstos tinkamais dokumentais, apskaitos registruose užregistruojamos laiku, teisingos vertės, tinkamose sąskaitose ir teisingai nurodytos finansinėse ataskaitose.
- Kita dalis kontrolės efektyvumo buvo nustatyta atliekant 2017 m. VSDF konsoliduotųjų finansinių ir biudžeto vykdymo ataskaitų auditą – atlikti kontrolės testai pagrindinių kontrolės priemonių, skirtų užtikrinti, kad visos VSDF mokesčių ir socialinių įmokų pajamos bei patiriamos socialinių išmokų sąnaudos ir su jomis susijusios mokėtinos, gautinos sumos būtų pagrįstos tinkamais dokumentais, apskaitos registruose užregistruojamos laiku, teisingos vertės, tinkamose sąskaitose ir teisingai nurodytos finansinėse ataskaitose. 2017 m. gautu kontrolės patikimumu anksčiau nurodytose srityse buvo naudojamosi atliekant šių metų auditą.

Sritys, kuriose atliktos pagrindinės audito procedūros (detalūs testai ir (ar) analitinės procedūros):

- Pajamų srityje atrankos būdu vertinta: pajamų pripažinimas, įvertinimas ir su jomis susijusių gautinų sumų registravimas (laiku, teisingos vertės, esant tinkamiems pagrindžiamiesiems dokumentams, tinkamomis sąskaitų korespondencijomis); su pajamomis susijusių gautinų sumų ir piniginių lėšų inventorizacijos atlikimo tinkamumas; pateikimas ataskaitose.
- Sąnaudų srityje atrankos būdu vertinta: sąnaudų pripažinimas ir registravimas (tą ataskaitinį laikotarpį, kurį jos buvo patirtos, pagrįstumas, tikrumas, užregistravimas teisingos vertės, tinkamose sąskaitose); su jomis susijusių įsipareigojimų registravimas laiku, teisingos vertės, atitinkančia pagrindžiančiuose dokumentuose nurodytas sumas; pateikimas ataskaitose.
- Turto srityje atrankos būdu vertinta: turto nuvertėjimo, nurašymo, perdavimo ūkinių operacijų registravimas apskaitos registruose (laiku, teisingos vertės, esant pagrindžiantiems dokumentams, tinkamomis sąskaitų korespondencijomis); inventorizacijos atlikimo tinkamumas ir faktinis turto buvimas patikrinimas; pateikimas finansinėse ataskaitose.

Bendras ataskaitų rinkinio vertinimas :

Įvertinta:

- taikomų apskaitos metodų tinkamumas ir apskaitinių vertinimų bei susijusių vadovybės atskleidimų pagrįstumas;
- bendras konsoliduotųjų finansinių ataskaitų pateikimas, struktūra ir turinys, įskaitant atskleidimus, ir tai, ar šiose ataskaitose pateikti pagrindžiantys sandoriai ir įvykiai taip, kad atitiktų VSAFAS reikalavimus;
- bendras konsoliduotųjų biudžeto vykdymo ataskaitų pateikimas, struktūra ir turinys, ir tai, ar šiose ataskaitose pateikti pagrindžiantys sandoriai ir įvykiai taip, kad atitiktų biudžeto vykdymo ataskaitų rinkinio pateikimo reikalavimus.

Vertintos sritys ir jose atliktos procedūros dėl Valstybinio socialinio draudimo fondo lėšų ir turto valdymo, naudojimo ir disponavimo jais 2019 metais teisėtumo

Atlikus audituojamo subjekto veiklos ir vidaus kontrolės sistemų tyrimą, nustatytos sritys, kuriose egzistuoja reikšminga neatitikties rizika:

Reikšminga neatitikties rizika nenustatyta, nustatytos šios svarbiausios audito sritys:

- pajamų, sąnaudų, turto.

Sritys, kuriose nustatytas kontrolės procedūrų efektyvumas (atliktas kontrolės testavimas) (jei toks buvo atliekamas):

- Vidaus kontrolė nebuvo testuojama.

Audito apimtis ir metodai**Sritys, kuriose atliktos pagrindinės audito procedūros (detalūs testai ir (ar) analitinės procedūros):**

- Pajamų srityje vertinta: kaip laikomasi teisės aktų nuostatų įtraukiant į apskaitą socialinio draudimo įmokas.
- Sąnaudų srityje vertinta: kaip taikomos priverstinio poveikio priemonės ir valdomos skolos; ar indeksuojamos periodinėmis išmokomis priteistos lėšos; kaip laikomasi teisės aktų nuostatų apskaičiuojant ir mokant socialinio draudimo išmokas, apskaičiuojant ir mokant darbo užmokestį.
- Turto srityje vertinta: turto perdavimas centralizuotai valdyti.

Teisės aktai, kuriems vertinta atitiktis:

- Lietuvos Respublikos valstybinio socialinio draudimo fondo biudžeto 2019 m. rodiklių patvirtinimo įstatymas.
- Lietuvos Respublikos valstybinio socialinio draudimo fondo biudžeto 2020 m. rodiklių patvirtinimo įstatymas.
- Lietuvos Respublikos valstybinio socialinio draudimo įstatymas.
- Lietuvos Respublikos valstybinio socialinio draudimo fondo biudžeto sandaros įstatymas.
- Lietuvos Respublikos valstybinio socialinio draudimo pensijų įstatymas.
- Lietuvos Respublikos ligos ir motinystės socialinio draudimo įstatymas.
- Lietuvos Respublikos užimtumo įstatymas.
- Lietuvos Respublikos nelaimingų atsitikimų darbe ir profesinių ligų socialinio draudimo įstatymas.
- Lietuvos Respublikos pensijų kaupimo įstatymas.
- Lietuvos Respublikos valstybinių socialinio draudimo senatvės pensijų ir valstybinių pensijų, sumažintų dėl draudžiamųjų pajamų turėjimo, kompensavimo įstatymas.
- Lietuvos Respublikos valstybinių socialinio draudimo senatvės ir netekto darbingumo (invalidumo) pensijų kompensavimo įstatymas.
- Lietuvos Respublikos valstybės ir savivaldybių įstaigų darbuotojų darbo apmokėjimo įstatymas.
- Lietuvos Respublikos vaikų išlaikymo išmokų įstatymas.
- Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymas.
- Lietuvos Respublikos valstybės ir savivaldybių turto valdymo, naudojimo ir disponavimo juo įstatymas.
- Lietuvos Respublikos pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymas.
- Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymas.
- Lietuvos Respublikos viešųjų ir privačių interesų derinimo įstatymas.
- Lietuvos Respublikos socialinio draudimo pensijų įstatymas.
- Lietuvos Respublikos šalpos pensijų įstatymas.
- Lietuvos Respublikos garantijų darbuotojams jų darbdaviui tapus nemokiam ir ilgalaikio darbo išmokų įstatymas

Seimo nutarimai:

- 2011-05-24 Nr. XI-1410 „Dėl Valstybinio socialinio draudimo ir pensijų sistemos pertvarkos gairių patvirtinimo“.

Vyriausybės nutarimai:

- 2015-02-11 Nr.163 „Dėl viešame aukcione parduodamo valstybės nekilnojamojo turto ir kitų nekilnojamųjų daiktų sąrašo patvirtinimo“.
- 2005-06-14 Nr. 647 „Dėl Lietuvos Respublikos valstybinio socialinio draudimo fondo biudžeto sudarymo ir vykdymo taisyklių patvirtinimo“.
- 2001-01-25 Nr. 86 „Dėl Ligos ir motinystės socialinio draudimo pašalpų nuostatų patvirtinimo“.
- 2004-12-24 Nr. 1656 „Dėl Nedarbo socialinio draudimo išmokų nuostatų patvirtinimo“.
- 2004-03-22 Nr. 309 „Dėl Nelaimingų atsitikimų darbe ir profesinių ligų socialinio draudimo išmokų nuostatų patvirtinimo“.
- 2002-12-03 Nr. 1890 „Dėl Valstybės turto perdavimo panaudos pagrindais neatlygintinai valdyti ir naudotis tvarkos aprašo patvirtinimo“.
- 1999-06-03 Nr. 719 „Dėl Inventorizacijos taisyklių patvirtinimo“.
- 2019-06-26 Nr. 624 „Dėl administracinės paskirties valstybės nekilnojamojo turto ir žemės sklypų perdavimo valdyti, naudoti ir disponuoti centralizuotai“.

Įsakymai:

- Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos direktoriaus 2009-01-21 įsakymas Nr. V-32 „Dėl Priverstinio poveikio priemonių taikymo taisyklių patvirtinimo“.
- Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos direktoriaus 2009-07-16 įsakymas Nr. V-404 (direktoriaus 2015-10-05 įsakymo Nr. V-498 redakcija) „Dėl Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžeto veiklos sąnaudų ir investicinių veiklos planavimo tvarkos aprašo patvirtinimo“.
- Socialinės apsaugos ir darbo ministro 2017-12-27 įsakymas Nr. A1-670 „Dėl Socialinio draudimo pensijų skyrimo ir mokėjimo nuostatų patvirtinimo“.

Valstybinio audito ataskaitos
„Valstybinio socialinio draudimo
fondo 2019 metų konsoliduotųjų
finansinių ir biudžeto vykdymo
ataskaitų rinkinių teisingumo bei
lėšų ir turto valdymo, naudojimo ir
disponavimo jais teisėtumo
vertinimas“
3 priedas

Audito metu nustatytų duomenų iškraipymų įtaka Valstybinio socialinio draudimo fondo ataskaitų rinkiniams

Eil. Nr.	Straipsniai	VSDF KFAR ir BVAR duomenys, mln. Eur	Išskaiptomų suma, mln. Eur	
			suma padidinta (+), sumažinta (-)	suma, kurios teisingumo negalime patvirtinti
KONSOLIDUOTOJI FINANSINĖS BŪKLĖS ATASKAITA				
A	ILGALAIKIS TURTAS	13,6	-	-
B	BIOLOGINIS TURTAS	0,0	-	-
C	TRUMPALAIKIS TURTAS	1 216,2	-	-
D	FINANSAVIMO SUMOS	0,4	-	-
E	ĮSIPAREIGOJIMAI	358,9	- 0,1	-
F	GRYNASIS TURTAS	870,5	0,1	41,4
G	MAŽUMOS DALIS	0,0	-	-
KONSOLIDUOTOJI VEIKLOS REZULTATŲ ATASKAITA				
A	PAGRINDINĖS VEIKLOS PAJAMOS	4 908,3	-	-
B	PAGRINDINĖS VEIKLOS SĄNAUDOS	- 4 522,1	- 0,1	-
C	PAGRINDINĖS VEIKLOS PERVIRŠIS AR DEFICITAS	386,2	0,1	-
D	KITOS VEIKLOS REZULTATAS	-0,2	-	-
E	FINANSINĖS IR INVESTICINĖS VEIKLOS REZULTATAS	0,5	-	-
F	APSKAITOS POLITIKOS KEITIMO IR ESMINIŲ APSKAITOS KLAIDŲ TAISYMO ĮTAKA	- 1,6	-	-
G	PELNO MOKESTIS	0,0	-	-
H	GRYNASIS PERVIRŠIS AR DEFICITAS PRIEŠ NUOSAVYBĖS METODO ĮTAKĄ	384,8	0,1	41,4
I	NUOSAVYBĖS METODO ĮTAKA	0,0	-	-
J	GRYNASIS PERVIRŠIS AR DEFICITAS	384,8	0,1	41,4
KONSOLIDUOTOJI GRYNOJO TURTO POKYČIŲ ATASKAITA				
19	TIKROSIOS VERTĖS REZERVO LIKUTIS 2019-12-31	870,5	-	-
19	KITI REZERVAI	0,0	-	-
19	NUOSAVYBĖS METODO ĮTAKA	0,0	-	-
19	SUKAUPTAS PERVIRŠIS AR DEFICITAS PRIEŠ NUOSAVYBĖS METODO ĮTAKĄ	870,5	0,1	41,4
19	MAŽUMOS DALIS	0,0	-	-
KONSOLIDUOTOJI PINIGŲ SRAUTŲ ATASKAITA				

Eil. Nr.	Straipsniai	VSDF KFAR ir BVAR duomenys, mln. Eur	Išskaiptomų suma, mln. Eur	
			suma padidinta (+), sumažinta (-)	suma, kurios teisingumo negalime patvirtinti
A	PAGRINDINĖS VEIKLOS PINIGŲ SRAUTAI	453,7	-	-
B	INVESTICINĖS VEIKLOS PINIGŲ SRAUTAI	- 2,9	-	-
c	FINANSINĖS VEIKLOS PINIGŲ SRAUTAI	1,1	-	-
D	VALIUTOS KURSŲ PASIKEITIMO ĮTAKA PINIGŲ IR PINIGŲ EKVIVALENTŲ LIKUČIUI	0,0	-	-
KONSOLIDUOTŲJŲ FINANSINIŲ ATASKAITŲ AIŠKINAMASIS RAŠTAS				
	Pastabos (informacija apie ataskaitų rinkinių skirtumų priežastis)		-	41,4
FONDO 2019 METŲ PAJAMŲ IR IŠLAIDŲ ATASKAITA				
1	Pajamos	4 580,3	-	-
2	Išlaidos	4 154,1	- 0,1	-
2.2	Ligos socialiniam draudimui	308,8	- 0,1	-
2.8	Veiklos sąnaudos	75,8	-	-
3	Einamųjų metų rezultatas	426,3	0,1	41,4
FONDO 2019 M. PINIGŲ ĮPLAUKŲ IR IŠLAIDŲ ATASKAITA				
1	Įprastinė veikla	454,2	-	-
2	Investicinė veikla	- 3,4	-	-
3	Finansinė veikla	0,0	-	-
4	Grynųjų pinigų ir jų ekvivalentų pokyčiai	450,8	-	-
5	Grynųjų pinigų ir jų ekvivalentų cirkuliacija		-	-
6	Kasos apyvartos lėšos		-	-
FONDO 2019 METŲ BIUDŽETO VYKDYMO AIŠKINAMASIS RAŠTAS				
	Pastabos (informacija apie ataskaitų rinkinių skirtumų priežastis)		-	41,4

Šaltinis – Valstybės kontrolė, 2019 m. VSDF KFAR, BVAR duomenys

Valstybinio audito ataskaitos
 „Valstybinio socialinio draudimo
 fondo 2019 metų konsoliduotųjų
 finansinių ir biudžeto vykdymo
 ataskaitų rinkinių teisingumo bei
 lėšų ir turto valdymo, naudojimo ir
 disponavimo jais teisėtumo
 vertinimas“
 4 priedas

„Sodros“ internetinio puslapio nepritaikymo nuotoliniam naudojimui ir informacijos neatitikties aktualiam reglamentavimui pavyzdžiai

- Nenurodyti visi aktualūs įmokų kodai, o įmokų kodai (37 iš 46 paskelbtų kodų) už savarankiškai dirbančius asmenis buvo paskelbti su nuorodomis tik į vieno privataus banko internetinės bankininkystės puslapį (fiksavimo data – 2020.04.17).
- Informacija apie prašymų pildymą sudėtinga ir kai kuriais atvejais neteisinga/nekorektiška – norintys užpildyti prašymus internetu ne visais atvejais buvo nukreipiami į pasirinktą temą, gyventojams patiems reikėjo susirasti reikiamą iš daugelio prašymo formų, kurios internetiniame puslapyje buvo pateikiamos kitokiais – suprastintais – pavadinimais, nebuvo galimybės dalies prašymų tiesiogiai pildyti internetu ir nebuvo nuorodos, koku būdu galima šiuos prašymus užpildyti, tiems patiems prašymams pildyti pateiktos skirtingos prašymų formos, nebuvo informacijos, kad tuo atveju, jei prie prašymo nėra nurodyta pasirinkimo „pildyti“, reikia atsisiųsti reikiamą prašymo formą, ją užpildyti ir pateikti prisijungus prie asmeninės „Sodros“ paskyros, meniu juostoje pasirinkus temą „Bendrojo pobūdžio prašymai“. Pateiktos negaliojančių prašymų formos. Pateiktos prašymų formos su nuorodomis į negaliojančius teisės aktus.
- Puslapio funkcionalumai nebuvo pritaikyti naudojimui teikti prašymus išmokų gavėjams (auginantiesiems vaikus iki 3 metų, slaugantiems neįgalius asmenis, sergantiems, patyrusiems nelaimingą atsitikimą, bedarbiams, turintiems teisę į ilgalaikio darbo išmoką, turintiems teisę į senatvės ar netekto darbingumo pensiją, pareigūnų ir karių pensiją, šalpos išmokas, išmokas mirus pensijos/kompensacijos gavėjui, turintiems teisę į našlaičių, našlių pensiją), todėl jie dėl prašymų pildymo turėjo kreiptis į „Sodros“ klientų informavimo skyrius ar apsilankyti jos teritorinių skyrių priimamuosiuose.
- Puslapio funkcionalumai nebuvo pritaikyti naudojimui teikti prašymus ir užsienyje gyvenantiems asmenims – prašymų dėl pensijos išmokėjimo ir mokėjimo pratęsimo gyvenantiems užsienyje nebuvo galima patogiai užpildyti internetu, nes „Sodros“ interneto puslapyje pateiktos nuorodos nenuvedė į automatinį prašymų pildymą, šiuos prašymus išmokų gavėjams reikėjo patiems susirasti sistemoje, tačiau surasti nurodytų pavadinimų prašymų nebuvo galimybės, nes sistemoje jie buvo pateikti supaprastintais, kitokiais pavadinimais.
- Darbdaviams pateikta neatitinkanti teisės aktų informacija apie pranešimų pildymą (2020 m. balandžio mėnesį puslapyje buvo nurodytos nuostatos, kurios negaliojo nuo 2019-08-10, nenurodyta dalis informacijos apie kodus, kurie aktualūs nuo 2018-12-10 ir

2019-08-09, neteisingai nurodoma, kokia priskaičiuotų pajamų suma turi būti nurodoma pranešime (nepatikslinant, kad turi būti nurodoma tik 50 procentų tokių pajamų), nenurodyta nuo 2017-08-01 aktuali informacija apie pajamų tikslinimą).

- Puslapio funkcionalumai nebuvo pritaikyti naudojimui skolininkams pildyti ir pateikti prašymus dėl PSD įsiskolinimo, dėl įmokų, delspinigių, baudų įsiskolinimo atidėjimo. Kadangi nebuvo nuorodų į šiuos prašymus, dėl jų pildymo šių prievolių turėtojams reikėjo kreiptis į „Sodros“ priimamuosius ar konsultuotis telefonu.
- Formos spausdinimui gyventojams pateiktos su įrašytomis 200x, 201x, 2000, 2010, 2011 ar 2017 metų datomis, todėl neatlikę koregavimų, jas atsispausdinę gyventojai jų naudoti negalėjo.
- Nurodyta neišsami informacija, kokių formų nereikia versti į lietuvių kalbą - iš 4 formų pateiktos tik 2.
- Pateikti neaktualūs įmokų tarifai (galioję 2018 m.) ir išmokų dydžiai (galioję 2016-2018 m.), o aktualūs įmokų tarifai ir išmokų dydžiai nepateikti.
- Pateiktos nuorodos į nebegaliojančius teisės aktus, į neegzistuojančius puslapius ar buvo neaktyvios.
- Nepateikta dalis informacijos, kuriais atvejais asmenys gali nemokėti valstybinio socialinio draudimo įmokų.
- Pateikta neišsami informacija dėl nemokamų gydymo paslaugų grįžusiems į Lietuvą – nenurodyta išlyga dėl Būtiniosios medicinos pagalbos paslaugos teikimo visiems dėl jos besikreipiantiems, kad visiems nuolatiniams Lietuvos gyventojams, net ir neapdraustiems privalomuoju sveikatos draudimu, nemokamai teikiamos būtiniosios medicinos pagalbos paslaugos.
- Nepateikta išsami informacija, kaip žmogui sužinoti, ar jis yra draustas ir galėtų gauti nemokamas sveikatos priežiūros paslaugas, kompensuojamus vaistus, medicinos pagalbos priemones ir kita - pateikiama nuoroda į elektroninius valdžios vartus, kuriuose nurodomos teikiamos 47 paslaugos, tačiau nėra aišku, kurioje paslaugoje galima sužinoti reikiamą informaciją apie draustumą.
- Nurodyta ne visa informacija apie dokumentus, kurių gali prireikti atvykus į priimamąjį pildyti prašymus (dokumentų, įrodančių studijų formą, pažymos apie tarnybos pabaigos datą, dokumentų, patvirtinančių socialinio draudimo arba darbo laikotarpius užsienyje), todėl su tokia netikslia informacija susipažinę asmenys negalėtų pateikti prašymo, o turėtų pakartotinai atvykti į „Sodros“ priimamąjį, nes jiems reiktų pateikti trūkstamus dokumentus.

Valstybinio audito ataskaitos
 „Valstybinio socialinio draudimo
 fondo 2019 metų konsoliduotųjų
 finansinių ir biudžeto vykdymo
 ataskaitų rinkinių teisingumo bei
 lėšų ir turto valdymo, naudojimo ir
 disponavimo jais teisėtumo
 vertinimas“
 5 priedas

Pokyčių rodiklių duomenys

Rodiklis		Iš socialinių fondų biudžetų nepervesta lėšų, kurių pervedimo nenustato socialinį draudimą reglamentuojantys teisės aktai
Matavimo vienetas		Eur
Pradinė reikšmė		411 337 Eur
Pradinės reikšmės fiksavimo data		2019 m.
Siektina reikšmė		0 Eur
Tolerancijos ribos	Gerei	0 Eur
	Vidutiniškai	0 Eur
	Blogai	> 0 Eur
Siektinos reikšmės fiksavimo data		2023-06-30
Duomenų šaltinis rodikliui skaičiuoti		VSDF valdyba
Duomenų pateikimo periodiškumas		netaikoma
Detalus skaičiavimo aprašymas		VSDF administravimo įstaigų apskaitos duomenys

NAUDINGI • VERTINAMI • ATPAŽŪSTAMI

